పేదల భూములను కంపెనీలకు కట్టబెట్టే

కొత్త 'భూసంస్కరణల' ప్రహసనం

-కె. బాలగోపాల్ ★

భూసంస్కరణలకు కాలం చెల్లిందని ఎవరన్నారు? కాకపోతే, భూస్వాముల భూములు తీసి పేదలకిచ్చే బదులు పేదల భూములు తీసి ధనవంతులకిస్తున్నారు - అంతే తేడా. ఆ భూసంస్కరణలు ఎట్లాగూ పెద్దగా సాధ్యం కాలేదు కదా. అందుకని ఇదైనా చేద్దామని మన పాలకులు నిర్ణయించుకున్నట్టున్నారు.

భూస్వాముల భూములు పేదలకి ఇవ్వడానికి ప్రయత్నించిన రోజుల్లో ఎన్నో ఆటంకాలు ఎదురయ్యాయి. భూస్వాములే కాదు, కోర్టులు కూడా కన్నెర్ర చేశాయి. స్వాధీనం చేసుకున్న మిగులు భూములకు పూర్తి స్థాయి నష్టపరిహారం ఇయ్యవలసిందేనని కోర్టులన్నాయి. రాజ్యాంగాన్ని సవరించి ఆర్టికల్ 31ని ఒకసారి తిరగరాసి ఆ తరువాత మొత్తంగా తీసేసి భూసంస్కరణలను కాపాడవలసి వచ్చింది. అయితే కాపాడి పెద్దగా చేసిందేమీ లేదనుకోండి. దేశం మొత్తం మీద సాగు భూమిలో 2 శాతాన్ని మిగులు భూమిగా గుర్తించి సరిపెట్టుకున్నారు, అందులో పంచింది తక్కువ, పంచగా పేదల దగ్గర మిగిలింది ఇంకా తక్కువ.

★ మానవ హక్కుల కార్యకర్త, ఆంధ్రప్రదేశ్ హైకోర్టులో న్యాయవాది

ఇప్పుడు అమలవుతున్న రివర్స్ భూసంస్కరణలకు ఏ ఆటంకాలూ లేవు. పేదలు కన్నెర్ర చేసే స్థితిలో లేరు. కోర్టులు వాళ్ళ తరపున కన్నెర్ర చేయడానికి ఉత్సాహపడడం లేదు. పేద లెవరైనా కోర్టుకెక్కితే 'అభివృద్ధికి అడ్డం రావద్దండీ, అభివృద్ధి జరగనివ్వండీ' అని న్యాయమూర్తులంటున్నారు.

ఈ మలితరం 'భూసంస్కరణలు' ఏ విధంగా ఉన్నాయో చూద్దాం.

దీన్ని గురించి పత్రికలలో కొంత – కొంతేమిటి చాలా – చూసే ఉంటారు. ఈ భూముల పంపిణీ వల్ల ప్రత్యక్షం గానూ, పరోక్షం గానూ కాంగ్రెస్ వాళ్ళు ప్రయోజనం పొందుతున్నారని కడుపు మండిన చంద్రబాబు అభిమానుల పత్రికలు దీనికి వ్యతిరేకంగా, విపరీతంగా రాశాయి. అయితే ఆ రాతలలో ఎవరు ప్రయోజనం పొందుతున్నారన్నది ఉన్నదే గానీ ఎవరు నష్టపోతున్నా రన్నది లేదు. ఏ విధంగా నష్టపోతున్నారన్నదీ లేదు.

ఈ భూముల బదలాయింపు ఎంత వేగంగా జరుగుతున్నదంటే ఈ రిపోర్టు మీ చేతికి అందే సరికి ఇంకెన్నో చోట్ల ఇంకెన్నో రకాలుగా పేదలు తమ అనుభవంలో ఉన్న భూములు కోల్పోయి ఉంటారు. ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలులలో లాగ ధనవంతులు పెట్టుబడులు పెట్టడం కోసం ప్రభుత్వం పేదల భూములు వారికి అప్పగించడ మొక్కటే కాదు. ప్రభుత్వం కచ్చితమైన నిర్ణయమేదీ చేయక ముందే బ్రోకర్లు రంగంలోకి దిగి ఫలానా భూములు ఫలానా అవసరాల కోసం సేకరించబడ తాయని ప్రచారం చేయడం కూడా పేదల భూములు అన్యాక్రాంతం కావడానికి దోహదం చేసింది. భూసేకరణ ప్రక్రియనూ, కోర్టు కేసులనూ ఏం ఎదుర్కొంటారులే, నాకు అమ్మేయండి నేను చూసుకుంటానని, వదంతులు పుట్టించిన బ్రోకరే భూములు చవగ్గా కొనుక్కుంటాడు. తీరా చూస్తే భూమి సేకరణ అక్కడ కాక పక్కనెక్కడో జరుగుతుంది. అమాయకంగా ఆ భూమిని అమ్ముకున్న పేదవారు చూస్తుండగానే వారి భూమి విలువ కొన్ని రెట్లు పెరిగి వారిని వెక్కిరిస్తుంది. హైదరాబాద్ చుట్టూ ఉన్న రంగారెడ్డి జిల్లా గ్రామాలలో ఇది ఎన్నో చోట్ల జరిగింది.

ప్రభుత్వం ఫలానా భూమి కావాలని నిర్ణయం చేయగా, ప్రభుత్వ నిర్ణయాన్ని మార్పించి పక్కనే ఉన్న నోరు లేని జనం భూములను సేకరణ చేయించి తమ భూములను కాపాడుకోవడమే కాక వాటి ధరను పెంచుకుని లాభపడిన మహానుభావులూ ఉన్నారు. హైదరాబాద్‌ను కమ్ము కుంటున్న ఔటర్ రింగ్ రోడ్డు విషయంలో ఇది పెద్దఎత్తున జరిగింది. దీనివల్ల లాభపడ్డ కాంగ్రెస్ నాయకులు, వాళ్ళ బంధుమిత్రుల జాబితా 'ఈనాడు'లోనూ, 'ఆంధ్రజ్యోతి'లోనూ చూసే ఉంటారు. అయితే తెలుగుదేశం పార్టీ నాయకులూ, వారి సన్నిహితులూ కూడా చాలామందే ఉన్నారు. నిజానికిది తెలుగుదేశం పాలనలోనే మొదలయింది. రంగారెడ్డి జిల్లాలోని నానక్‌రాంగూడ దీనికి సజీవ తార్కాణం. మాజీ టీచర్ ఆకుల రాజయ్యలాగ వట్టి అబద్ధాలు చెప్పి పేదలు దున్నుకుంటున్న భూములను కారుచవగ్గా కొని కంపెనీలకు అమ్ముకున్న వారూ ఉన్నారు.

భూముల బదలాయింపు ఎంత వేగంగా జరుగుతున్నదంటే ఈ రిపోర్టు మీ చేతికి అందేసరికి ఇంకెన్నో చోట్ల ఇంకెన్నో రకాలుగా పేదలు తమ అనుభవంలో ఉన్న భూములు కోల్పోయి ఉంటారు.

అయితే మా దృష్టి లాభపడ్డ వారి మీద కాదు, నష్టపోయిన వారి మీద. నిజంగా భూసే కరణ అంటూ జరిగిన చోట ఆ భూమిపైన యాజమాన్య హక్కున్న రైతుకు భూసేకరణ చట్టం కింద నష్టపరిహారం దక్కుతుంది. ఈ నష్ట పరిహారం అరుదుగా తప్ప తిరిగి అంత భూమి,

అంతే మంచిభూమి, కొనుక్కోవడానికి సరి పోదు. ఇది సాధారణ విషయం కాగా, ఈ మధ్య కాలంలో మన రాష్ట్రంలో అన్ని ప్రాంతాలలోనూ ఎవరికీ అంతుబట్టని కారణాల వల్ల పనికిరాని భూముల ధరలు సైతం విపరీతంగా పెరిగి పోతున్న కారణంగా, ఎకరానికి ఆరేడు లక్షల నష్టపరిహారం ప్రభుత్వం ఇచ్చినా కూడా తిరిగి దగ్గర్లో ఎక్కడా అర్థ ఎకరం కొనుక్కోవడమూ వారికి సాధ్యం కావడం లేదు. 'మా భూమి ధర యాభై లక్షలుంటుంది. (లేదా కోటి రూపాయలుం టుంది). మాకు 10 లక్షలే ఇస్తే ఎట్లా' అని నిరసన తెలిపిన నిర్వాసితుల గురించి పత్రికలలో చదివే ఉంటారు. భూములు కొనుక్కోలేకపోతే ఏదైనా వ్యాపారం చేసుకొని బతకొచ్చు కదా అన్న ప్రభుత్వం జవాబు, అనుభవం లేని వ్యాపారంలో డబ్బుపెట్టి ఆ ఇంత కూడా పోగొట్టుకుంటే ఆపైన ఏం దిక్కు అన్న రైతు ఎదురుప్రశ్న వినే ఉంటారు. లక్షల రూపాయల నష్టపరిహారం ఇస్తున్నా ఇంకా ఏడుపా అని మొదట అనిపించినా, కొంచెం ఆలోచిస్తే ఈ ఆందోళనలో న్యాయం ఉందని అర్థమవుతుంది.

> **ప్రాజెక్టుల కోసమో వేరే దేనికోసమో బలవంతపు భూసేకరణ చేసినప్పుడల్లా సాంఘికంగా అణగారిన కులాల వారంతా అక్కడ్నించి మౌనంగా నిష్క్రమిస్తుంటారు. వాళ్ళు ఆ తరువాత ఏమయ్యారు? ఉన్నారా, పోయారా అని అడిగే వారుండరు.**

కానీ భూమి నుంచి జీవనం పొందేది కేవలం దాని యజమానే కాదు. ఆ యజమాని భూమిలో కూలి చేసే వాళ్ళ దగ్గిర మొదలుపెట్టి, ప్రభుత్వ భూములను యాజమాన్య హక్కు లేకుండా సాగుచేసుకునే భూమిలేని పేదలు, వంట చెరుకు, పళ్ళు, దుంపలు ఆకులు సేకరించుకునే వారు. యాజమాన్య హక్కున్న రైతులకు అనేక సేవలందిచ్చి బతికే చాకలి, మంగలి, కుమ్మరి, కమ్మరి తదితర వృత్తి కులాలు, ప్రకృతిలోని ఫలసాయం పైన ఆధారపడి బతికే గీత కార్మికులు, ఊరుమ్మడి భూములలోనూ ప్రభుత్వ బంజర్లలోనూ పశువులు మేపుకొని బతికే పశువుల కాపర్లు, రాళ్ళు కొట్టుకొని బతికే వడ్డెరలు, ఆ భూములలో ప్రవహించే వాగులలోను, అక్కడున్న చెరువులలోనూ చేపలు పట్టుకొని బతికే మత్స్యకారులు, సముద్రతీర భూములైతే అక్కడ పడవలు పెట్టుకొని, వలలు ఆరేసుకొని చేపల వేటచేసే జాలర్లు, అడవి భూములైతే వాటిపైన చట్టపరమైన యాజమాన్యం లేకున్నా వాటి నుంచి అనేక రూపాలలో జీవనం పొందే ఆదివాసులు – అసంఖ్యాకమైన ప్రజానీకానికి భూమి జీవనాధారం. వీరంతా సాంఘికంగానూ అణగారిన కులాలకు చెందిన వారు. ప్రాజెక్టుల కోసమో వేరే దేనికోసమో బలవంతపు భూసేకరణ చేసినప్పుడల్లా ఈ ప్రజానీకమంతా మౌనంగా నిష్క్రమిస్తుంటారు. వాళ్ళు ఆ తరువాత ఏమయ్యారు? ఉన్నారా, పోయారా అని అడిగే వారుండరు.

అభివృద్ధి పేరిట ప్రభుత్వం చేపడుతున్న భూమి సేకరణనూ, భూసంతర్పణనూ ఈ బాధితుల కోణం నుంచి చూడడం మా ఉద్దేశం. మన రాష్ట్రంలో ప్రస్తుతం నడుస్తున్న భూసేకరణ నేపథ్యంలో ఈ విషయాన్ని పరిశీలిద్దాం.

ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలులు

ఇంగ్లిష్‌లో వీటిని స్పెషల్ ఎకనమిక్ జోన్‌లు (ఎస్.ఇ.జడ్) అంటారు. వీటి స్వరూప స్వభావాలను నిర్దేశించేది ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలుల చట్టం, 2005. విదేశీ మార్కెట్‌కు ఎగుమతులు

చేపట్టగల సంస్థలను నెలకొల్పడానికి దేశీయ విదేశీయ పెట్టుబడిదారీ కంపెనీలను ఆహ్వానించే లక్ష్యంతో ప్రత్యేక సదుపాయాలు, రాయితీలు కల్పించే వ్యవస్థ ఈ ఎస్.ఇ.జడ్ అనేది. ఎగుమతుల చుట్టూ అల్లుకున్న ఆర్థిక ప్రగతే దేశ అభివృద్ధికి ఉచితమైన మార్గం అన్న నయా ఉదారవాద సిద్ధాంతాన్ని విశ్వసించే వారిలో మన్మోహన్‌సింగ్ ఒకరు. ఆ దృష్టికి ఎగుమతి రంగానికీ, అందులో పెట్టుబడులు పెట్టగల వారికీ ప్రత్యేక రాయితీలు ఇవ్వడం సహజమైన విషయంగా కనిపిస్తుంది. ఆ అవగాహననే ప్రశ్నించేటట్టయితే – ఎగుమతులకు వాటి ప్రాముఖ్యం ఉన్నప్పటికీ దేశీయ మార్కెట్‌నూ, అందులో వ్యక్తమయ్యే ప్రజల అవసరాలనూ తీర్చడంద్వారా చేపట్టే అభివృద్ధే ఆరోగ్య కరంగా ఉంటుందనేటట్టయితే – అసలు ఎగుమతుల ప్రోత్సాహం పేరిట ప్రత్యేక సదు పాయాలు ఇచ్చే విధానంలోని విజ్ఞత ఎంత అని అడగొచ్చు. ఆ చర్చలోకి పోవడం ఈ నివేదిక పరిధిలోని విషయం కాదుగానీ, ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలుల ఆవశ్యకత ప్రకృతి సిద్ధమైనదైనట్టు మాట్లాడే ప్రభుత్వం వైఖరి సందేహాలకు అతీతమైనది కాదని గ్రహించడమూ అవసరమే కాబట్టి ఈ మాటలు అంటున్నాం.

ఈ సదుపాయాలేమిటి? ఒక విశాలమైన భూభాగాన్ని ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి కోసం కేటాయించడం జరుగుతుంది. అందులో ఫ్యాక్టరీ, లేక ఇతర రూపాలలో ఉత్పత్తి లేక సేవా ప్రక్రియ చేపట్టే ఆర్థిక సంస్థకు అవసరమైన భూమేకాక, దానికి అనుబంధంగా అవసరమైన భూమి యావత్తు కేటాయించబడుతుంది. అంటే వారి ఉద్యోగులకు నివాస స్థలాలు, రోడ్లు, పార్కులు, క్లబ్బులు, వాళ్ళ పిల్లలకు స్కూళ్ళు, మార్కెట్లు వగైరాలకు కూడా భూమి కేటాయించబడు తుంది. ఈ అనుబంధ అవసరాలకు కేటాయించే భూమి ఆర్థిక మండలి మొత్తం విస్తీర్ణంలో 75 శాతం ఉండవచ్చునని ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలుల చట్టం కింద జారీ అయిన రూల్స్ అంటాయి. అంటే ఒక్కొక్క ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలీ ఒక చక్కటి టౌన్‌షిప్ అన్నమాట.

ఇంకా ఏమేం రాయితీలిస్తారు? సంపూర్ణమైన పన్ను రాయితీ ఇస్తారు. కంపెనీకి ఇవ్వడమే కాదు, దాని డైరెక్టర్లకు వ్యక్తిగత ఆదాయపన్ను చట్టం నుంచి కూడా అనేక మినహాయింపులు లభిస్తాయి. కేంద్ర ప్రభుత్వమే కాదు, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలూ తమ పరిధిలోని పన్నుల నుంచి మినహా యింపు ఇవ్వాలి. ఇప్పటికి దేశంలో ఆమోదం పొందిన ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలులకు ఇవ్వబోయే పన్ను రాయితీలు సాలీనా కేంద్ర, రాష్ట్ర బడ్జెటుకు 1 లక్ష కోట్ల రూపాయల నష్టం కలిగిస్తాయని కేంద్ర ప్రభుత్వ ఆర్థిక శాఖ అధికారులే ఆందోళన వ్యక్తం చేశారు.

పేదలకు, రైతులకు గతంలో ఇచ్చిన రాయితీలు తొలగించినప్పుడు మనం విన్న వాదనలు జ్ఞాపకం ఉన్నాయి కదా? రాయితీలు ప్రభుత్వ ఖజానా మీద పెద్ద భారమనీ, బడ్జెట్ లోటుకు అవే ప్రధాన కారణమనీ, లోటు బడ్జెట్ ఆర్థిక అరాచకత్వానికి దారితీస్తుందనీ విన్నాం. మరి పెట్టుబడిదార్లకు రాయితీలు ఇస్తే అదే జరగదా?

పేదలకు, రైతులకు గతంలో ఇచ్చిన రాయితీలు తొలగించినప్పుడు మనం విన్న వాదనలు జ్ఞాపకం ఉన్నాయి కదా? రాయితీలు ప్రభుత్వ ఖజానా మీద పెద్ద భారమనీ, బడ్జెట్ లోటుకు అవే ప్రధాన కారణమనీ, లోటు బడ్జెట్ ఆర్థిక అరాచకత్వానికి దారితీస్తుందనీ విన్నాం. మరి పెట్టుబడిదార్లకు రాయితీలు ఇస్తే అదే జరగదా? జరగదనుకోవాలి కాబోలు. లేదా మన పాలకుల దృష్టిలో మనం విజ్ఞత లేని గొర్రెలను కోవాలి కాబోలు.

పన్ను రాయితీలేకాదు. 'ఏ చట్టం నుండైనా ఏ మేరకైనా మినహాయింపు ఇయ్య వచ్చు' అని ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలుల చట్టంలోని సెక్షన్ 49 అంటుంది. కేంద్ర ప్రభుత్వం ఒక తాఖీదు జారీ చేయడం ద్వారా అటువంటి మినహాయింపు ఇయ్యవచ్చు. 'ఏ చట్టం నుండైనా' అనేది కార్మిక చట్టాలకు కూడా వర్తిస్తుందని వేరే చెప్పనక్కర లేదు గానీ సెక్షన్ 49 (2) ఈ విషయాన్ని చాలా విచిత్రంగా స్పష్టం చేస్తుంది. ఏ చట్టం నుండైనా ఒక తాఖీదు ద్వారా మినహాయింపు ఇయ్యవచ్చు నంటే మరొక తాఖీదు ద్వారా దానిని మళ్ళీ సవరించవచ్చుననీ వెనక్కి తీసుకోవచ్చునీ కూడా అర్థం వస్తుంది. అయితే ఒక తాఖీదు ద్వారా ఏదైనా కార్మిక చట్టం నుంచి ఇచ్చిన మినహాయింపును మరొక తాఖీదు ద్వారా వెనక్కి తీసుకోవడానికి వీలులేదని సెక్షన్ 49 (2) అంటుంది. దీనిని బట్టి పెట్టుబడులను ఆహ్వానించడంలో కార్మిక చట్టాల సడలింపుకు ఎంత ప్రాముఖ్యం ఇస్తున్నారో అర్థం అవుతుంది. రాయితీలు ఇచ్చి పెట్టుబడులను ఆకర్షించి, ఆ తరువాత కార్మిక సంఘాలు గొడవ చేస్తున్నాయనో ఎన్నికలొచ్చాయనో వెనక్కి తీసుకునే 'ప్రమాదం' ఉంది కాబట్టి 49 (2)లో ఆ షరతు పెట్టారు. కాగా, 'ఏ చట్టం నుండైనా మినహాయింపు ఇయ్యవచ్చును' అనేది కాలుష్య నియంత్రణ చట్టాలకూ, పర్యావరణ చట్టాలకూ కూడా వర్తిస్తుంది కదా? ఇది మరొక తీవ్రమైన ప్రమాదాన్ని సూచిస్తుంది.

రాయితీలు ఇచ్చి పెట్టుబడులను ఆకర్షించి, ఆ తరువాత కార్మిక సంఘాలు గొడవ చేస్తున్నాయనో ఎన్నికలొచ్చాయనో వెనక్కి తీసుకునే 'ప్రమాదం' ఉంది కాబట్టి 49 (2)లో ఆ షరతు పెట్టారు. కాగా, 'ఏ చట్టం నుండైనా మినహాయింపు ఇయ్యవచ్చును' అనేది కాలుష్య నియంత్రణ చట్టాలకూ, పర్యా వరణ చట్టాలకూ కూడా వర్తిస్తుంది కదా?

చెప్పుకోదగ్గ విషయం ఏమిటంటే ముందే 10 మందో, 15 మందో పెట్టుబడిదారులు మేము మీ దగ్గర పెట్టుబడులు పెడతామని ముందుకొస్తే వారికోసం ఒక ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలిని ఏర్పాటు చేయడం కాదు జరుగుతున్నది. క్షేత్రాన్ని తయారుచేసి వాళ్ళను ఆహ్వానిస్తారు. వచ్చిన వాళ్ళు వస్తారు లేదా వాళ్ళు వచ్చేదాకా ఆ క్షేత్రం అట్లాగే పడి ఉంటుంది. మొదట రంగంలోకి వచ్చేది ఒక డెవలపర్. ఇతనొక వ్యక్తి కావచ్చు, ఒక కంపెనీ కావచ్చు, ప్రభుత్వమే కావచ్చు. తానొక ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి నెలకొల్పుతానని అర్జీ పెట్టుకుంటాడు. దీనిని పరిశీలించి నిర్ణయం తీసుకొనడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వం ఒక అనుమతి బోర్డును (బోర్డ్ ఆఫ్ అప్రూవల్) నెలకొల్పుతుంది. అయితే ఆ ఆమోదానికి సంబంధిత రాష్ట్ర ప్రభుత్వం సమ్మతి కావాలి. ఈ అనుమతి బోర్డు పాత్ర ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలికి ఆమోదం ఇవ్వడంతో అయిపోదు. దాని అభివృద్ధి సక్రమంగా జరిగేటట్టు చూడడం కూడా ఈ బోర్డు కర్తవ్యమే. అందులో నెలకొల్పబోయే పారిశ్రామిక సంస్థలకు లైసెన్స్ ఇవ్వడం, ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలిలో చేపట్టే రోడ్లు వగైరా నిర్మాణాలకు సంబంధించిన ప్రతిపాదనలను ఆమోదించడం, దాని డెవలపర్ అక్రమంగా వ్యవహరించినట్టయితే అతనికిచ్చిన అనుమతిని రద్దు చేయడం వగైరా అధికారాలు కూడా బోర్డుకు ఉన్నాయి. రద్దు చేసిన తరువాత ఒక పాలనాధికారిని (అడ్మినిస్ట్రేటర్‌ను) నియమించి, మరొక డెవలపర్‌కు ఆ అనుమతిని బదిలీ చేయడానికి బోర్డు అర్జీలు ఆహ్వానిస్తుంది లేదా కొన్ని షరతులతో పాత డెవలపర్‌కే తిరిగి అనుమతి ఇయ్యవచ్చు.

ఈ బోర్డు కింద ఒక అభివృద్ధి కమిషనర్ ఉంటారు (డెవలప్‌మెంట్ కమిషనర్). వారు ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలిలో ఆర్థిక సంస్థలు నెలకొల్పే విషయంలో సలహాలు, సూచనలు ఇస్తారు. ఆ

సంస్థలు ఎగుమతుల పెంపుదలకు దోహదపడేటట్టు చూస్తారు. డెవలపర్ పనితీరును, మండలిలో నెలకొల్పే ఆర్థిక సంస్థల పనితీరును పర్యవేక్షిస్తారు. మొత్తానికి బోర్డు ఆధ్వర్యంలో బోర్డు అప్పగించే అన్ని పనులూ చేస్తారు. ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలిలో ఆర్థిక సంస్థలు నెలకొల్పడానికి ఉత్సాహం చూపేవారు ఈ అభివృద్ధి కమిషనర్‌కే దరఖాస్తు పెట్టుకోవాలి. దానిని ఆమోదించడానికి ఒక అప్రూవల్ కమిటీ ఉంటుంది. వారు అనుమతి ఇచ్చేటప్పుడు షరతులు పెట్టి ఇయ్యవచ్చు.

మొత్తానికి డెవలపర్ చొరవతో, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం సమ్మతితో, కేంద్ర ప్రభుత్వం పర్యవేక్షణతో ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలులు నెలకొంటాయి, నడుస్తాయి. (ఆ డెవలపర్ ఒక వ్యక్తి కావచ్చు, కంపెనీ కావచ్చు, కేంద్ర లేక రాష్ట్ర ప్రభుత్వం కూడా కావచ్చునని మరొకసారి గుర్తు చేయాలి).

చెప్పుకోదగ్గ మరో విషయం ఏమిటంటే ఎగుమతుల ప్రక్రియను బలోపేతం చేయడం ఈ ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలుల లక్ష్యం అయినప్పటికీ, ఒక మండలిని డెవలపర్ ప్రతిపాదన మేరకు నెలకొల్పే దశలో అక్కడ ఏ సంస్థలు రాబోతాయో ఏ మేరకు ఎగుమతులకు దోహదం చేయబోతాయో, ఎవరికీ తెలీదు. ఆ దశలో అదింకా భవిష్యత్తుకు సంబంధించిన విషయం. అయితే అందుకు తగిన సంస్థలు పెట్టుబడులు పెట్టడానికి ముందుకు రాని పక్షంలో సేకరించిన భూమిని తిరిగి రైతులకిచ్చేదేమీ ఉండదు. అప్పటికే దానినంతా చదును చేసి లేఅవుట్ చేయడానికి తయారు చేసేసి ఉంటారు. ఎవరో ఒకరు వచ్చేంత వరకు ఎదురు చూస్తూ ఉంటారు. చివరికి వచ్చిన వారితో సరిపెట్టుకుంటారు. అయితే అంతా తాము అనుకున్నట్టు జరిగినా కూడా భూసేకరణ వల్ల ప్రజలకు కలిగిన నష్టం కంటే, ఎగుమతులకు ఎస్‌ఇజడ్‌ల ద్వారా లభించే ప్రోత్సాహం కారణంగా దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థకు జరిగే మేలు ఎక్కువ ఉంటుందని ఎవ్వరూ హామీ ఇవ్వజాలరు. కేవలం దబాయింపుతో ఈ ఎస్‌ఇజడ్ వ్యవస్థను దేశం మీద రుద్దుతున్నారు.

చెప్పుకోదగ్గ విషయాలు నిజానికి చాలానే ఉన్నాయి.

ఎప్పుడు వస్తాయో, వస్తాయో రావో తెలీని కంపెనీల కోసం ప్రభుత్వం బలవంతపు భూసేకరణ చేసేయొచ్చా? భూసేకరణ చేసే అధికారాన్ని ఇచ్చే ఏకైక చట్టం 1894లో అప్పటి బ్రిటిష్ పాలకులు జారీచేసిన భూసేకరణ చట్టం. దాని ప్రకారం ప్రజావసరాల కోసం మాత్రమే ప్రభుత్వం బలవంతపు భూసేకరణ చేయవచ్చు. ప్రైవేటు వ్యక్తులైనా కంపెనీలైనా భూమి అవసరమైతే కొనుక్కోవలసిందేనన్నది అప్పటి అవగాహన.

అంతా తాము అనుకున్నట్టు జరిగినా కూడా భూసేకరణ వల్ల ప్రజలకు కలిగిన నష్టం కంటే, ఎగుమతులకు ఎస్‌ఇజడ్‌ల ద్వారా లభించే ప్రోత్సాహం కారణంగా దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థకు జరిగే మేలు ఎక్కువ ఉంటుందని ఎవ్వరూ హామీ ఇవ్వజాలరు. కేవలం దబాయింపుతో ఈ ఎస్‌ఇజడ్ వ్యవస్థను దేశం మీద రుద్దుతున్నారు.

అయితే ఉత్పత్తిదాయకమైన పెట్టుబడులు పెట్టడానికి ముందుకొచ్చే కంపెనీలకు భూమి లమ్మడానికి రైతులు సిద్ధంగా లేనప్పుడు వారు పెట్టుబడులు పెట్టలేకపోవడం దేశ అభివృద్ధికి హాని చేస్తున్నదన్న వాదనతో 1984లో భూసేకరణ చట్టాన్ని సవరించి 'కంపెనీ'ల అవసరాల కోసం కూడా ప్రభుత్వం భూసేకరణ జరపవచ్చునని శాసనం చేశారు. ఆ కంపెనీ ఏదైనా కావచ్చు. ప్రజావసరాలను ఉత్పత్తి చేసే కంపెనీయే కానక్కర లేదు. అటువంటి కంపెనీలకే

ఈ సవరణను పరిమితం చేయాలన్న అభ్యర్థనను న్యాయస్థానాలు కూడా తిరస్కరించాయి. మద్యం ఫ్యాక్టరీ కోసం కూడా ప్రభుత్వం భూసేకరణ చేయవచ్చు.

అయితే ఎస్ఇజడ్‌లకు ఈ చట్ట సవరణ వర్తిస్తుందా? ఎందుకంటే ఈ భూములు సేకరించేది డెవలపర్ కోసం. డెవలపర్ ఒక కంపెనీ కానక్కర లేదు. ఒక వ్యక్తి కావచ్చు. ఇక అతని చేతిలో పెట్టే భూమిలో ఆర్థిక సంస్థను నెలకొల్పబోయే కంపెనీలంటారా, వారు భూసేకరణ జరిగేటప్పుడు కనుచూపు మేరలో ఉండరు. అటువంటి భూసేకరణ చెల్లుతుందా? న్యాయస్థానాల వైఖరి కొంతైనా బాగుంటే ఈ విషయం కోర్టులో తేల్చుకుందాం అని ఉత్సాహపడి ఉందుము గానీ న్యాయస్థానాలు ఈ ప్రశ్నకు ఏం జవాబు ఇయ్యబోతాయో ఊహించగలం కాబట్టి ఈ చర్చను ప్రశ్న దగ్గరే వదిలేద్దాం.

ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి పేరిట ప్రభుత్వం సేకరించే భూమిలో నాలుగవ వంతు భూభాగంలో మాత్రమే ఫ్యాక్టరీ గానీ, ఇతర ఆర్థిక సంస్థగానీ నెలకొంటుంది. మిగిలిన మూడు వంతుల భూభాగంలో, అందులో పనిచేసే ఉద్యోగుల నివాసాలు, పార్కులు, క్లబ్బులు, వాళ్ళ పిల్లలకు స్కూళ్ళు, విశాలమైన రహదార్లు, షాపింగ్ కాంప్లెక్స్‌లు ఉంటాయి. ప్రజల జీవనాధారమైన భూమిని ఇంత ధారాళంగా పెట్టుబడిదార్ల చేతిలో పెట్టనిదే దేశం అభివృద్ధి చెందదా?

మరొక ప్రశ్న ఏమిటంటే ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలిలో నెలకొల్పబోయేది కేవలం ఉత్పత్తి దాయకమైన ప్రక్రియను చేపట్టే సంస్థను కాదు. 'కనీసం 25 శాతం భూభాగంలో ఆర్థిక సంస్థ ఉండాలి' అనేది ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలుల చట్టం కింద కేంద్ర ప్రభుత్వం జి.ఎస్.ఆర్ 54 (ఇ) పేరిట జారీచేసిన నియమావళి పెట్టిన నిబంధన. తక్కిన 75 శాతం భూభాగంలో ఏముంటుంది? ఆర్థిక సంస్థకు అనుబంధమైన నిర్మాణాలుంటాయి. అందరికీ అర్థమయ్యే భాషలో చెప్పాలంటే, ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి పేరిట ప్రభుత్వం సేకరించే భూమిలో నాలుగవ వంతు భూభాగంలో మాత్రమే ఫ్యాక్టరీ గానీ, ఇతర ఆర్థిక సంస్థగానీ నెలకొంటుంది. మిగిలిన మూడు వంతుల భూభాగంలో, అందులో పనిచేసే ఉద్యోగుల నివాసాలు, పార్కులు, క్లబ్బులు, వాళ్ళ పిల్లలకు స్కూళ్ళు, విశాలమైన రహదార్లు, షాపింగ్ కాంప్లెక్స్‌లు ఉంటాయి. అంటే ఒక్కొక్క ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి ఒక సుఖమయమైన టౌన్‌షిప్‌గా రూపొందుతుంది. ఇటువంటి వ్యవస్థ కోసం చేసే భూసేకరణ చట్టరీత్యా చెల్లుతుందా అన్నది ఒక ప్రశ్న కాగా, ప్రజల జీవనాధారమైన భూమిని ఇంత ధారాళంగా పెట్టుబడిదార్ల చేతిలో పెట్టనిదే దేశం అభివృద్ధి చెందదా అన్నది బహుశా అంతకంటే ముఖ్యమైన ప్రశ్న.

ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలుల చట్టం సెక్షన్ 3 (1) ప్రకారం ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలులలో నెలకొల్పబోయే 'ఆర్థిక సంస్థ' ఫ్యాక్టరీయే కానక్కర లేదని కూడా చెప్పాలి. అది ఉత్పత్తిదాయకమైన సంస్థ కావచ్చు. సేవా రంగ సంస్థ (అంటే బ్యాంకు, ఇన్సూరెన్స్ కంపెనీ, ఆస్పత్రి, చివరికి హోటల్ సైతం) కావచ్చు, వర్తక కేంద్రం కావచ్చు, గోడౌన్ కావచ్చు. అంతేకాదు 'ఉత్పత్తి' (మ్యానుఫ్యాక్చర్) అనే దానికి పారిశ్రామిక ఉత్పత్తి అనేకాక వ్యవసాయ ఉత్పత్తి, పళ్ళతోటల పెంపకం, పశుపోషణ, చేపల పెంపకం అని కూడా సెక్షన్ 2 (ఆర్)లో అర్థం చెప్పారు. కాబట్టి

రైతులందరినీ తరిమేసి వాళ్ళు నాటిన చెట్లను నరికేసి మళ్ళు దున్నేసి తిరిగి ఒక కంపెనీ ఆధ్వర్యంలో వ్యవసాయం లేక తోటల పెంపకం చేపట్టవచ్చు! ఒక్కటే తేడా ఏమిటంటే ఇది ఎగుమతుల కోసం జరుగుతుంది. మనం తినడం కోసం కాదు. ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే ఇదీ అదీ అన్న తేడా లేకుండా ఎగుమతుల కోసం చేపట్టే ఏ ఆర్థిక కార్యకలాపమైనా ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలులలో నెలకొల్పవచ్చు.

ఇంకొక వింత విషయం ఏమిటంటే 'ఎగుమతులు' అంటే విదేశాలకే కానక్కరలేదు. ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలిలోని ఒక సంస్థ నుంచి మరొక సంస్థకు, లేక ఒక ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి నుంచి మరొక ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలికి జరిగే అమ్మకం కూడా ఎగుమతేనట. మనబోటి బలహీనమైన ఆర్థిక వ్యవస్థ గల దేశాలకు చెందిన సంస్థలు అంతర్జాతీయ విపణిలో పోటీపడి అమ్మకాలు సాగించడం కష్టతరమని చెప్పి అటువంటి సంస్థలకు పన్ను రాయితీలివ్వడాన్ని ఒక పక్క సమర్థించుకుంటూ, మరొక పక్క ఇరుగు పొరుగు ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలులకు చేసే అమ్మకం కూడా ఎగుమతేననడాన్ని ఏ విధంగా అర్థం చేసుకోవాలి? సహేతుకంగా తోచే ఒక కారణాన్ని చూపించి, దానితో ఏమీ సంబంధం లేని కార్యకలాపాలకు కూడా ఖరీదైన రాయితీలివ్వడం మోసం అనిపించుకోదా?

ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలికి కేటాయించిన భూభాగంలో ఉత్పత్తి లేక ఇతర ఆర్థిక ప్రక్రియ నిర్వహించే ప్రాంతం 25 శాతం వైశాల్యాన్ని మించి ఉండనవసరం లేదనీ మిగిలిన 75 శాతం 'అనుబంధ' నిర్మాణాలకు కేటాయించవచ్చుననీ పైన చెప్పాము. ఈ విషయాన్ని ఇంకొంచెం వివరంగా తెలుసుకోవాలి. ఒకటి కంటే ఎక్కువ రకాల ఉత్పత్తులు చేపట్టే ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలిని బహుళ ఉత్పత్తి (మల్టీ ప్రొడక్ట్) ఎస్ఇజడ్ అంటారు. అటువంటి ఎస్ఇజడ్ కనీస వైశాల్యం 2,500 ఎకరాలు (వెయ్యి హెక్టార్లు) ఉండాలి. ఇక్కడ కొంచెం భూమి అక్కడ కొంచెం భూమి కాదు, అవిచ్ఛిన్నమైన భూభాగం కేటాయించాలి. అందులో 25% మించి ఉత్పత్తి లేక ఇతర ఆర్థిక ప్రక్రియ ఉండనవసరం లేదు.

సేవా రంగానికి చెందిన కార్యకలాపాలకు పరిమితమయ్యే ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి వైశాల్యం అంత ఉండనవసరం లేదు. 250 ఎకరాలుంటే చాలు. ఓడరేవు, విమానాశ్రయం నెలకొల్పే ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలులు కూడా ఉండగలవు. వీటి వైశాల్యం 250 ఎకరాలు మించి ఉండాలి. వీటిలో మాత్రం ప్రధాన ప్రక్రియ 50 శాతం భూభాగంలో ఉండాలి. మిగిలిన 50 శాతం అనుబంధ కార్యకలాపాలకు వినియోగించవచ్చు. వర్తకం, గోడౌన్ల ఎస్ఇజడ్ వైశాల్యం 100 ఎకరాలు మించి ఉండాలి. దీనికి కూడా 50 శాతం నియమం వర్తిస్తుంది.

మిగిలిన భూభాగం 'అనుబంధ' అవసరాలు తీర్చడం కోసం ఉద్దేశించబడిందని అంటున్నాముగానీ, ఈ 'నాన్- ప్రాసెసింగ్ ఏరియా'లో ఏం చేయవచ్చుననే విషయాన్ని చట్టం అస్పష్టంగానే ఉంచేసింది. వ్యాపార అవసరాలకు, విద్యా సంస్థలు, ఆస్పత్రులు మొదలైన సామాజిక అవసరాలకు, హోటళ్ళకు, కాలక్షేపానికి, నివాసాలకు

'ఎగుమతులు' అంటే విదేశాలకే కానక్కరలేదు. ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలిలోని ఒక సంస్థ నుంచి మరొక సంస్థకు, లేక ఒక ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి నుంచి మరొక ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలికి జరిగే అమ్మకం కూడా ఎగుమతేనట.

ఆ భూమిని డెవలపర్ కేటాయించవచ్చునని అంటుంది గానీ ఇవన్నీ ఉత్పత్తి ప్రక్రియలో పాల్గొనే ఉద్యోగుల అవసరాలతో ముడిపడి ఉండాలనదు. కాబట్టి వారి అవసరాలు తీర్చగా మిగిలిన భూమిని రియల్ ఎస్టేట్ వ్యాపారానికి వినియోగించుకోవాలనుకుంటే చట్టంలో ఆటంకం లేదు.

'నాన్ – ప్రాసెసింగ్ ఏరియా'లో ఏం చేయవచ్చుననే విషయాన్ని చట్టం అస్పష్టంగానే ఉంచేసింది. వ్యాపార అవసరాలకు, విద్యాసంస్థలు, ఆస్పత్రులు మొదలైన సామాజిక అవసరాలకు, హోటళ్ళకు, కాలక్షేపానికి, నివాసాలకు ఆ భూమిని డెవలపర్ కేటాయించవచ్చునని అంటుంది గానీ ఇవన్నీ ఉత్పత్తి ప్రక్రియలో పాల్గొనే ఉద్యోగుల అవసరాలతో ముడిపడి ఉండాలనదు. కాబట్టి వారి అవసరాలు తీర్చగా మిగిలిన భూమిని రియల్ ఎస్టేట్ వ్యాపారానికి వినియోగించుకోవాలనుకుంటే చట్టంలో ఆటంకం లేదు.

ఇంకొక రెండు విషయాలు చెప్పుకుంటే ఈ ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలుల ప్రత్యేక స్వభావం పూర్తిగా అర్థం అవుతుంది. కార్మిక చట్టాల అమలును (మినహాయింపులివ్వగా ఇంకా మిగిలి ఉండే) పర్యవేక్షించే అధికారం ఉన్న కార్మిక శాఖ అధికార్ల స్థానంలో డెవలప్‌మెంట్ కమిషనర్‌ను నిలబెడుతుంది ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలుల నియమావళి. ఈ కమిషనర్ గారి ప్రధాన కర్తవ్యం ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి ఆర్థికంగా ఫలవంతంగా పని చేసేటట్టు చూడడం. కాబట్టి కార్మిక శాఖ అధికారాలు అతని చేతిలో పెడితే కార్మికుల హక్కులను ఎగుమతి వ్యాపారానికి లోబడిన విషయంగా చూస్తాడనడంలో సందేహం అక్కర లేదు.

చివరిగా ఈ ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలిలో అధికారికంగా నివసించే వారందరికీ గుర్తింపు కార్డులుంటాయి. ఈ గుర్తింపు కార్డులు ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలిలోని ఆర్థిక సంస్థ పరిసరాలలోకి ప్రవేశించడానికి అనుమతిగా పనిచేస్తాయి. ప్రమాదకరమైన ఉత్పత్తులు చేసే సంస్థలలోకి ప్రవేశాన్ని నియంత్రించడం ఎరుగుదుము కానీ ఈ నియమాల కింద ఏ రకమైన ఆర్థిక కార్యకలాపాలు నిర్వహించే ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలిలోనికైనా అనుమతించిన వారికే ప్రవేశం ఉంటుంది. ఇది భద్రతా చర్యకాదు, పారదర్శకతను నిరాకరించే చర్య. ఎగుమతి దిగుమతి సుంకాలకు సంబంధించినంత వరకు ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి 'విదేశీ భూభాగంగా' పరిగణించబడుతుందని ఈ చట్టమే సెక్షన్ 53లో అంటుంది. వివరాలలోకి పోతే సుంకాల విషయంలోనే కాదు, సమాచారం విషయంలోనూ అది విదేశీ భూభాగమే అని అర్థం అవుతుంది. కార్మికుల హక్కులుకిచ్చే మినహాయింపును దృష్టిలో ఉంచుకున్నట్టయితే, అది ఇంక ఏ విషయంలో స్వదేశీ భూభాగం అని మనల్ని మనం ప్రశ్నించుకోవలసిందే.

రాష్ట్రంలోని ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలులు

2006 డిసెంబర్ నాటికి మన రాష్ట్రంలో 43 ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలులు అనుమతి పొందాయని ప్రభుత్వ సమాచారం. వాటికింద 90 వేల ఎకరాలకు పైగా సేకరించబడతాయని అంచనా. ఆ 43లో 6 బహుళ ఉత్పత్తి మండలులు కాగా మిగిలినవి ఏకోత్పత్తి మండలులు. 27 ఐటి ఉత్పత్తులకు, 3 పాదరక్షల ఉత్పత్తికి కేటాయించబడ్డాయి. బయోటెక్నాలజీ, కాగితపు పరిశ్రమ, సెమీకండక్టర్స్, ఆభరణాలు, వస్త్రాలు, రెడీమేడ్ దుస్తులు, గృహ నిర్మాణ పరికరాలకు సంబంధించినవి ఒక్కొక్కటి ఆమోదం పొందాయి.

అయితే ఏ రోజైనా ఇంకా ఎస్ఇజడ్‌లు ఆమోదం పొందగలవు కాబట్టి, ఈ గణాంకాలు కేవలం మన రాష్ట్రంలో ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలుల ప్రక్రియ పరిమాణాన్ని సూచించడానికి పని కొస్తాయి. ఈ పరిమాణం ఎంతటిది అంటే దేశంలో మహారాష్ట్ర తరువాత ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలుల సంఖ్యలో మనదే రెండవ స్థానం. హైదరాబాద్ పరిసరాలలో ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలుల రూపంలోనే కాక ఇతర రూపాలలోనూ భూములను ప్రభుత్వం పెట్టుబడిదార్లకు దత్తం చేస్తుండగా, విశాఖపట్నం ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలుల ఏర్పాటుకు ప్రధాన క్షేత్రంగా ఉంది. విశాఖపట్నం సిటీకి కూతవేటు దూరంలో ఉన్న అచ్యుతాపురం, రాంబిల్లి మండలాలలో ఇప్పటికే 18,000 ఎకరాల ఎస్ఇజడ్‌లు ఆమోదం పొందాయి. ఆ తీరం వెంబడి ఇంకా కూడా ఆమోదం పొందగలవని వింటున్నాం. మరి రెండు పెద్ద ఎస్ఇజడ్‌లు తూర్పు గోదావరి జిల్లాలోని కాకినాడ దగ్గర, చిత్తూరు జిల్లాలోని సత్యవేడు, వరదయ్య పాలెం మండలాలలోనూ నెలకొనబోతున్నాయి. మొదటి దాని వైశాల్యం 10,000 ఎకరాలు. రెండవ దాని వైశాల్యం 12,000 ఎకరాలు.

ఈ మధ్య కొందరు కాంగ్రెస్ నాయకులు – ప్రధానంగా ఆ పార్టీ అధ్యక్షురాలు – లేవదీసిన చర్చనిక్కడ ప్రస్తావించాలి. ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలులకు భూసేకరణ చేపట్టేటప్పుడు సారవంతమైన భూములను మినహాయించాలని ఆమె సూచించారు. ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలుల స్వరూప స్వభావా లను పైన వర్ణించాము. దానికి కేటాయించే భూమి 'అవిచ్ఛిన్నమైనది' (కంటిన్యూయస్) అని ఎస్ఇజడ్ చట్టం స్పష్టంగా అంటుంది. సారవంతమైన భూములు లేని వేల ఎకరాల అవిచ్ఛిన్నమైన భూమి థార్ ఎడారి వెలుపల ఎక్కడైనా దొరుకుతుందా? సోనియాగాంధీ గారి కోరిక మేరకు చట్టాన్ని సవరించి 'అవిచ్ఛిన్నమైనది' అనే విశేషణాన్ని తీసేస్తారనుకుందాం. కానీ అట్లా మినహా యించిన సారవంతమైన భూములలో వ్యవసాయం సాధ్యమవుతుందా? ఆ పొలాల చుట్టూ ఇళ్ళుంటాయి, షాపులుంటాయి, ఫ్యాక్టరీలుంటాయి. వాటి నుంచి వెలికి వచ్చే కాలుష్యానికి ఆ పొలం బలికాకుండా కాపాడుకోవడమే రైతుకు పెద్ద భారం కాదా?

కాకుండా సారవంతమైన నేలలు అన్నప్పుడు రెండు పంటలు లేక మూడు పంటలు పండే భూములు అనే వ్యాఖ్యానం చేస్తున్నారు. ఇది తిండిగింజల ఉత్పత్తి పడిపోతుందన్న ఆందోళనే తప్ప రైతులు, కూలివాళ్ళ జీవనం దెబ్బతింటుందన్న ఆందోళన కాదు. వ్యవసాయరంగ నిపుణుడు ఎం.ఎస్.స్వామినాథన్ ఈ విషయం స్పష్టంగానే చెప్పాడు. ఎస్ఇజడ్‌ల వల్ల దేశంలో ధాన్యం ఉత్పత్తి పడిపోకుండా జాగ్రత్త పడాలన్నాడు.

కానీ భూమి సారవంతమైనదైనా, కాకున్నా దానిమీద ఆధారపడి బతికే వాళ్ళకు అదే జీవనం. అది రెండు పంటల భూమైతే కనీసం కొంత ఎక్కువ నష్టపరిహారమైనా వస్తుంది. సార హీనమైన భూమికి అది కూడా రాదు. కాగా, ప్రభుత్వ భూమి, ఊరుమ్మడి భూమిని పరిశ్రమ లకు ఇచ్చేయడంలో ఏ సమస్యా లేనట్టే అందరూ మాట్లాడుతున్నారు. ఆ భూమి ఒక్కొక్క చోట ఒక్కో విధంగా చాలామందికి జీవనాధారంగా

దేశంలో మహారాష్ట్ర తరువాత ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలుల సంఖ్యలో మనదే రెండవ స్థానం. హైదరాబాద్ పరిసరాలలో ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలుల రూపంలోనే కాక ఇతర రూపాలలోనూ భూములను ప్రభుత్వం పెట్టుబడిదార్లకు దత్తత చేస్తుండగా, విశాఖపట్నం ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలుల ఏర్పాటుకు ప్రధాన క్షేత్రంగా ఉంది.

ఉంటుంది. వాళ్ళకు దానిపైన చట్టం గుర్తించే యాజమాన్య హక్కు లేకుంటే లేకుండవచ్చు. ఉదాహరణకు విశాఖపట్నం జిల్లా సబ్బవరం సమీపంలో ఈ మధ్య బాక్సైట్ పరిశ్రమ రిఫైనరీ కోసం 1700 ఎకరాలను ప్రభుత్వం జిందాల్ కుటుంబానికి చెందిన ప్రైవేటు కంపెనీకి అప్ప గించింది. అది ప్రభుత్వ భూమి కాబట్టి భూమి సేకరణ అక్కరలేదనింది. కానీ నిజానికి ఆ 1700 ఎకరాలలో 1000 ఎకరాలు సాగులో ఉన్నాయి. మిగిలిన బంజరు వంట చెరుకుకు, పశు గ్రాసానికి కొన్ని వందల కుటుంబాలకు ఆధారంగా ఉంది. రేపు ఆ 1700 ఎకరాలూ జిందాల్‌కు అప్పగించేస్తే ఎన్ని వేల కుటుంబాల జీవనం దెబ్బతింటుందో చెప్పడం కష్టం.

బాక్సైట్ పరిశ్రమ రిఫైనరీ కోసం 1700 ఎకరాలను ప్రభుత్వం జిందాల్ కుటుంబానికి చెందిన ప్రైవేటు కంపెనీకి అప్పగించింది. అది ప్రభుత్వ భూమి కాబట్టి భూమి సేకరణ అక్కరలేదనింది. కానీ నిజానికి ఆ 1700 ఎకరాలలో 1000 ఎకరాలు సాగులో ఉన్నాయి.

హైదరాబాద్ పరిసరాలలో హైదరాబాద్ పట్టణాభివృద్ధి సంస్థ (హుడా) 'తన భూములు' అమ్ముకుంటున్నదంటూ వినిపించే వార్తలన్నీ ఇటువంటివే. రాజేంద్రనగర్ మండలంలోని కోకాపేట ఖరీదైన అమ్మకానికి పేరు గాంచింది. ఒకే చోట ఉన్న 60 ఎకరాల భూమిని హుడా వేలం వేసి కోట్లు సంపాదించిందన్న వార్త సంచలనం సృష్టించింది. అది ఖాళీ జాగా అన్న అభిప్రాయమే హుడా కలిగించింది. కానీ సర్వే నెం. 109 లోని ఆ 60 ఎకరాలను 36 మాదిగ కుటుంబాల వారు 50 సంవత్సరాలుగా సాగు చేసుకుంటున్నారు. 1965 నుంచి వారు డి-ఫారం పట్టాలు ఇమ్మని ప్రభుత్వానికి అర్జీ పెట్టుకుంటూ ఉన్నారు. నిరభ్యంతరకరమైన ఆక్రమణను క్రమబద్ధీకరించి డి-ఫారం పట్టాలు ఇవ్వాలని బోర్డు స్టాండింగ్ ఆర్డర్స్ చెప్తాయి. అయినప్పటికీ పాలకులకు అంత టైం దొరకలేదు. మీకుకాక వేరే ఎవరికిస్తాం లెమ్మని కాలక్షేపం చేస్తూ వచ్చారు. ఈ భూమి ఎవరికి కావాలి లెమ్మని చేసుకుంటున్న వారు కూడా ధీమాగానే ఉన్నారు. తెలుగుదేశం పాలనలో రాష్ట్రంలో భూకంపం మొదలైంది. కంపెనీలకు భూములు భారీగా బదలాయించే ప్రక్రియ షురూ అయింది.

2001లో పోలీసు అకాడెమీకి కోకాపేట సర్వే నెం. 109లోని 60 ఎకరాలను అప్పగించే ప్రయత్నం జరిగినప్పుడు ఆ భూమి చేసుకుంటున్న మాదిగలు గట్టిగా అడ్డంపడ్డారు. ఆ ప్రయత్నాన్ని ఆపించగలిగారు. కానీ రోజులు మారాయని గ్రహించి తమ ఎంఎల్ఏ సబితా ఇంద్రారెడ్డిని కలిసి ఎట్లాగైనా తమ భూమికి పట్టాలు ఇప్పించమని అడిగారు. 'తెలుగుదేశం పాలనలో కాదు – మా ప్రభుత్వం రానీ చేపిస్తానన్నది. తమ ప్రభుత్వం రాగానే భూమిని హర్రాజు పెట్టిచ్చింది' అని వాళ్ళు సగం నవ్వుతూ సగం కోపంగా అంటారు. హర్రాజ్ హుడా కార్యాలయంలో జరుగుతున్నదని తెలిసి ఆటంకపరచడానికి వారు పోగా సబితా ఇంద్రారెడ్డి వాళ్ళను తన దగ్గరకు పిలిపించుకొని సంప్రదింపుల పేరిట హర్రాజ్ అయిపోయే దాకా కాలక్షేపం చేసిందని వారి మరొక ఫిర్యాదు.

ఈ ఉదంతాలను ప్రస్తావించడంలో గల ఉద్దేశం, ఎవరి జీవనానికీ హాని కలిగించకుండా వేల ఎకరాల భూసేకరణ చేసేయవచ్చుననుకోవడం భ్రమ అని చెప్పడం. కంపెనీల కోసం, రోడ్ల కోసం, ప్రాజెక్టుల కోసం చేసే బలవంతపు భూసేకరణ చాలా పరిమితమైన పరిధిలో ఉండాలి. బలవంతపెట్టని ప్రత్యామ్నాయాలను అన్వేషించాలి. అయినప్పటికీ తప్పనిసరైతే, ఆ భూమిపైన

తమ జీవనం కోసం ఆధారపడే ప్రజల జీవన ప్రమాణం ఏమాత్రం దెబ్బతినని సమగ్ర పునరావాస విధానాన్ని అమలులో పెట్టిన తరువాతే భూసేకరణ చేపట్టాలి. ప్రత్యేకించి, మూకుమ్మడిగా వేల ఎకరాల భూములను కంపెనీలకు ధారాదత్తం చేసే ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలుల భావననే విడిచి పెట్టాలి.

చిత్తూరు జిల్లా సత్యవేడు, వరదయ్యపాలెం మండలాలలో 12,000 ఎకరాల ఎస్ఇజడ్ తయారవుతున్నది. దానికోసం 16 గ్రామాలలో భూముల సేకరణకు చర్యలు మొదలయ్యాయి. దీని డెవలపర్ సన్నాటి రవీంద్రరెడ్డి అనే వ్యక్తి ('అతను ప్రవాస భారతీయుడంట' అని తప్ప ఆ మహానుభావుడి గురించి ఎవరికీ ఏమీ తెలీదు). ఇతను శ్రీసిటీ (ప్రై) లిమిటెడ్ అనే కంపెనీ అధినేత.

చిత్తూరు జిల్లాలో ఏవో రెండు మండలాలంటే అవి ఎక్కడో మారుమూలనున్నాయనుకునేరు. ఒక పెద్ద నగరానికి ఒక జాతీయ రహదారికి ఒక ప్రధాన రైల్వే మార్గానికి ఒక ఓడరేవు లేక విమానాశ్రయానికి దూరంగా ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి నెలకొల్పడానికి ఏ 'డెవలపర్' ముందుకు రాడు. (ప్రాంతీయ అసమానతలు కూడా ఎస్ఇజడ్‌ల వల్ల పెరుగుతాయని దీనిని బట్టి అర్థం అవుతుంది). సత్యవేడు, వరదయ్యపాలెం ఎస్ఇజడ్ 5వ నంబర్ జాతీయ రహదారి పక్కన ఉండడమే కాక, మద్రాసు – హౌరా రైల్వే లైను పక్కన ఉండి, మద్రాసు నగరానికీ నెల్లూరు పట్టణానికీ భారీగా విస్తరణ చెందుతున్న కృష్ణపట్టణం రేవుకూ దగ్గర్లో ఉంది.

ఈ 16 గ్రామాల జనాభా 25 వేల దాకా ఉంటుంది. గ్రామ ఆవాసాలను విడిచిపెట్టి గ్రామం చుట్టూ ఉన్న భూములను మాత్రమే స్వాధీనం చేసుకుంటున్నట్టు ప్రభుత్వం ప్రకటించింది. ఇది మొత్తం భూమిని స్వాధీనం చేసుకోవడం కంటే పెద్ద మోసం. భూములన్నీ కోల్పోయి ఇళ్ళు మాత్రం మిగుల్చుకొని అక్కడ బతికి ఏం చేస్తారు? ఆ ఇళ్ళు కొనే వాళ్ళెవరూ ఉండరు కాబట్టి ఏదో ఒక రోజు వాటిని వదిలిపెట్టి వట్టి చేతులతో వెళ్ళిపోవాలి.

మంచి పంటలు పండే భూములను ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలుల కోసం సేకరించబోరు అన్న అభిప్రాయం ఈ మధ్య వింటున్నాం కాబట్టి ఈ 12 వేల ఎకరాలలో మూడింట రెండు వంతులు రైతుల స్వంత భూమి అనీ, మిగిలిన ఒక వంతు పేదలు చేసుకుంటున్న ప్రభుత్వ భూమి అనీ చెప్పాలి. పైగా అక్కడ చాలా చెరువులున్నాయి, వందల సంఖ్యలో బావులు, బోర్లు ఉన్నాయి. సజ్జలు, వరి, చెరుకు, వేరుశనగ పొలాలేకాక మామిడి తోటలు, మల్లెతోటలు, రోజా పూదోటలు ఉన్నాయి. పశువులు ఒక్కొక్క ఊరిలోనూ వేల సంఖ్యలో ఉన్నాయి.

ఎవరి జీవనానికీ హాని కలిగించకుండా వేల ఎకరాల భూసేకరణ చేసేయ వచ్చుననుకోవడం భ్రమ. తప్పనిసరైనప్పుడు, ఆ భూమిపైన తమ జీవనం కోసం ఆధారపడే ప్రజల జీవన ప్రమాణం ఏమాత్రం దెబ్బతినని సమగ్ర పునరావాస విధానాన్ని అమలులో పెట్టిన తరువాతే భూసేకరణ చేపట్టాలి.

భూమంతా సారవంతమైనది కాదుగానీ సారవంతమైన భూములు మాత్రం మంచి ఆదాయం ఇస్తాయి. చెరుకు వేస్తే ఒక ఎకరానికి 25 వేల నికర ఆదాయం రాగలదు. రోజా పూల తోట ఎకరానికి 1 లక్షదాకా ఇవ్వగలదు. మల్లె తోట అంత కంటే చాలా ఎక్కువ ఇవ్వగలదు. గెణుసు గడ్డలు (చిలగడ దుంపలు) వేస్తే

ఎకరానికి 50 వేల ఆదాయం రాగలదు. అన్నీ కలిసొచ్చినప్పుడే తప్ప ప్రతి సీజన్‌లోనూ ఇంత ఆదాయం రాని మాట నిజమే గానీ ఇక్కడి వ్యవసాయం ఫలవంతమైనదని గుర్తించాలి. ఇప్పుడు ఈ భూమంతా శ్రీసిటీ అనే 'డెవలపర్' చేతిలోకి పోతున్నది. మొదట్లో ఈ గ్రామాల ప్రజలు కొంత ప్రతిఘటించారు. ఎకరానికి రెండున్నర లేక మూడు లక్షల రూపాయల నష్ట పరిహారం ఇవ్వడానికి ప్రభుత్వం సంసిద్ధత ప్రకటించింది. అయితే ఈ మాత్రం పొందాలంటే రైతులు దానిపైన కోర్టుకు పోమని హామీ ఇవ్వాలి. లేకపోతే ప్రభుత్వ రిజిస్ట్రేషన్ ధర ప్రకారం వారికి 1 లక్షకు తక్కువగా నష్టపరిహారం ఇచ్చి కోర్టుల చుట్టూ తిప్పుతుంది ప్రభుత్వం.

ఒక ఎకరం భూమి ఉన్న ఏ రైతు ఒక లక్ష రూపాయలకు తక్కువ అప్పు పడలేదు. ఊరిలో ఉండి వ్యవసాయం చేసుకుంటున్నంత కాలం అప్పుల వాళ్ళు మరీ ఒత్తిడి పెట్టరు. కానీ భూమి అప్పగించి వెళ్ళిపోతాడనుకుంటే బాకీ తీర్చేదాకా పోనివ్వరు.

ఎకరానికి రెండున్నర లేక మూడు లక్షల నష్టపరిహారం ఇస్తే మళ్ళీ తిరిగి ఆ పరిసరాలలో ఒక ఎకరం కొనడం సాధ్యం కాదన్న విషయం అటుంచి, ఆ డబ్బులు కూడా వారి చేతిలో మిగలవు. ఒక ఎకరం భూమి ఉన్న ఏ రైతు ఒక లక్ష రూపాయలకు తక్కువ అప్పు పడలేదు. ఊరిలో ఉండి వ్యవసాయం చేసుకుంటున్నంత కాలం అప్పుల వాళ్ళు మరీ ఒత్తిడి పెట్టరు. కానీ భూమి అప్పగించి వెళ్ళిపోతాడనుకుంటే బాకీ తీర్చేదాకా పోనివ్వరు.

తన ప్రతిపాదనకు రైతులను ఒప్పించడానికి ప్రభుత్వం రెండు రకాల పద్ధతులు ఆశ్రయిస్తున్నది. ఒకటి భూమి ఎక్కువగా ఉండి, 50 లక్షలో, కోటి రూపాయలో నష్టపరిహారం దొరికితే వ్యవసాయం విడిచిపెట్టి ఏ వ్యాపారమో చేసుకొని బతకడానికి సిద్ధంగా ఉన్న పెద్ద రైతులను ఒప్పించి వారిచేత చిన్న రైతులపైన ఒత్తిడి పెట్టించడం. 30–40 ఎకరాల భూములు గల భూస్వాములున్న ఊర్లు కొన్ని ఉన్నాయి కాబట్టి ఈ ఎత్తుగడ సాగుతుంది. అటువంటి భూస్వాములకు వ్యవసాయ రంగం నుంచి బయటకు పోవడానికి అభ్యంతరం లేకపోవడానికి వేరే కారణం కూడా ఉంది. వాళ్ళు వ్యవసాయం స్వయంగా చేసుకోరు. రైతులకు కౌలుకిచ్చి చేయించుకుంటారు. బాగా చేసే కౌలుదార్లు దొరకరనీ, కౌలు సరిగ్గా చెల్లించరనీ మామూముగా ఉండే అసంతృప్తి వారిలో ఉంది. ఎస్ఇజడ్‌కు ఇచ్చేసి ఈ 'పీడ' వదిలించుకోవడానికి వాళ్ళు సులభంగానే సిద్ధపడతారు.

సత్యవేడు మండలం చెరివి పంచాయతీలో ప్రభుత్వానికి ఈ అవకాశం లభించింది. ఆ ఊరికి చెందిన రెడ్డి కులస్తులైన భూస్వాములు కొందరు తిరుపతిలో ప్రభుత్వ అధికారులు నిర్వహించిన మీటింగ్‌లో పాల్గొని ఎకరానికి రెండున్నర లక్షల నుంచి మూడు లక్షల దాకా నష్టపరిహారం ఇస్తే చాలనీ, ఆపైన కోర్టుకు పోమని రాసిచ్చి భూమి అప్పగించేయడానికి అంగీకరించారు. గ్రామ ప్రజల ఆమోదం పొందడానికి గ్రామ సభ జరపలేదు. వేరే ఏ రూపంలోనూ ప్రజాభిప్రాయ సేకరణ చేయలేదు. ఆ గ్రామ పంచాయతీకే చెందిన చిగురుపాలెం వాసులు తమకేమీ తెలీదనీ, తమను అడగకుండా ఈ నిర్ణయం చేశారనీ అంటున్నారు.

ఊరిలో ఒకరిద్దరితో మాట్లాడి నిర్ణయం ఎట్లా చేస్తారని అధికార్లను అడిగితే ఆ నిర్ణయాన్ని అందరూ అంగీకరించాలన్న ఒత్తిడేమీ లేదని, అంగీకరించడానికి నిరాకరించే రైతులు తమ హక్కుల

కోసం కోర్టులో కేసు వేసుకోవచ్చుననీ నిజాయితీ లేని జవాబులు చెప్తున్నారు. సాంకేతికంగా చూస్తే అది నిజమే కావచ్చు. అయితే ఒప్పందాన్ని తిరస్కరించే రైతులకు ప్రభుత్వం భూసేకరణ చట్టాన్ని, దానికింద అనుసరించే ప్రక్రియను అమలుచేస్తుంది. అంటే స్థానికంగా భూముల అమ్మకాలు రిజిస్టర్ అయిన ధరలను ప్రమాణంగా పెట్టుకొని ఏ 60 వేలో, 70 వేలో ఇస్తుంది. ఆ తరువాత ఒక దశాబ్దకాలం కోర్టుల చుట్టూ తిప్పుతుంది. చివరికి నష్టపరిహారం పెరగడం తరచుగా జరుగుతుంది గానీ ఈ లోపల చేసిన అప్పులకయ్యే వడ్డీలనూ, బ్రోకర్లకూ, లాయర్లకూ (ఒక్కొక్కసారి జడ్జీలకు కూడా) చెల్లించుకునే మొత్తాన్నీ దాని నుంచి మినహాయించవలసి ఉంటుంది.

ఇది చిన్న వ్యవసాయదారులకు చాలా అన్యాయం చేస్తున్నదని గ్రహించిన కారణంగా ఈ మధ్య కాలంలో 'కన్సెంట్ (సమ్మతి) అవార్డులు' అనే ప్రక్రియను ప్రవేశపెట్టారు. ప్రభుత్వం ఏక పక్షంగా భూమి ధరను నిర్ణయించి ఆపైన రైతును కోర్టు చుట్టూ తిప్పే బదులు, రైతులతో కూర్చొని మాట్లాడి ఇద్దరికీ సమ్మతమైన ధర నిర్ణయించడం కోసం జిల్లా స్థాయిలో ఒక కమిటీని, రాష్ట్ర స్థాయిలో ఒక కమిటీని నియమిస్తారు. సమ్మతి కుదిరితే ఇక ఆపైన రైతులు కోర్టుకు పోమని అంగీకరిస్తారు. ఇది మంచి ఆలోచనే.

అయితే ఎంత మంచి ఆలోచననైనా భ్రష్టు పట్టించడంలో మన పాలకులు వారికి వారే సాటి. ఈ ప్రక్రియను ప్రజాస్వామికంగా అమలు జరపదలచుకున్నట్టయితే గ్రామ సభ నిర్వహించి బహిరంగంగా చర్చించి అందరి అభిప్రాయాలూ తీసుకోవాలి. మెజారిటీ ప్రభుత్వ ప్రతిపాదనను అంగీకరించి, కొద్దిమంది మాత్రం కాదంటే ఆ కొద్దిమందితో విడిగా మాట్లాడాలి. అంతేతప్ప కొద్ది మంది మోతుబరులతో మాట్లాడి ఒక నిర్ణయం తీసేసుకుని 'సమ్మతి అవార్డు' ఇదేనని ప్రకటించి, దానిని కాదనే వాళ్ళు కోర్టుకు పోవచ్చునని సూక్తులు వల్లించడం 'సమ్మతి' అన్న భావననే వెక్కిరించడం అవుతుంది. అయితే అన్ని భూసేకరణ ప్రక్రియలలోనూ ఇదే జరుగుతున్నది.

ప్రభుత్వం ప్రయోగిస్తున్న రెండవ ఒత్తిడి 'ఒక్కొక్క ఇంటికీ ఒక ఉద్యోగం ఇస్తాం' అన్న హామీ. ఇది రైతులను, ముఖ్యంగా వెనుకబడిన ప్రాంతాల రైతులను చాలా ఆకర్షిస్తుంది. కురవని వర్షాలతో, మొలకెత్తని విత్తనాలతో, పని చేయని మందులతో, పలకని ధరలతో విసిగిపోయిన రైతులకు ఫ్యాక్టరీలో ఉద్యోగం బహుభద్రమైన ప్రత్యామ్నాయంగా తోస్తుంది. ఆ ఆకర్షణ కారణంగా వారు విచక్షణ కోల్పోయి ప్రభుత్వ ప్రతిపాదనకు అనాలోచితంగా సమ్మతిస్తారని ప్రభుత్వం ఆశ. ఇది దుర్మార్గమైన ఆలోచన. ఎందుకంటే ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలుల విషయంలో ప్రభుత్వం ఏం చేయవచ్చు, ఏం చేయకూడదు అనేది ఎస్ఇజడ్ చట్టానికి లోబడి ఉంటుంది. ఆ చట్టంలో ఎక్కడా కూడా ఎస్ఇజడ్‌లో నెలకొల్పబోయే కంపెనీ ఎవరికి ఉద్యోగాలివ్వాలో ఆదేశించే అధికారం ప్రభుత్వానికి లేదు. ఒక వేళ రేపు అటువంటి అధికారాన్ని ప్రభుత్వానికి కల్పించే సవరణ చేసినా అది రాజ్యాంగ విరుద్ధం అని న్యాయ స్థానాలు ప్రకటించవన్న నమ్మకం లేదు. పోనీ అటువంటి చట్ట సవరణ చేస్తామన్న ప్రకటనైనా

> **కొద్ది మంది మోతుబరులతో మాట్లాడి ఒక నిర్ణయం తీసేసుకుని 'సమ్మతి అవార్డు' ఇదేనని ప్రకటించి, దానిని కాదనే వాళ్ళు కోర్టుకు పోవచ్చునని సూక్తులు వల్లించడం 'సమ్మతి' అన్న భావననే వెక్కిరించడం అవుతుంది.**

సత్యవేడు – వరదయ్య పాలెం ఎస్ఇజడ్‌కోసం భూములు సేకరిస్తున్న గ్రామాల వివరాలు			
	గ్రామం పేరు	సేకరిస్తున్న రైతు వారీ భూమి	సేకరిస్తున్న ప్రభుత్వ భూమి (డి–ఫారం పట్టా భూమిని కలుపుకొని)
		ఎకరాలలో	
సత్యవేడు మండలం			
1.	పెద్ద ఈటిపాకం	663	191.00
2.	రాళ్ళకుప్పం	270	63.55
3.	మల్లావారిపాలెం	1077.97	138.20
4.	ఇరుగుళం	1044.14	228.36
5.	గొల్లావారిపాలెం	146.68	41.51
6.	చెంగబాకం	89.43	28.14
7.	అప్పాయపాలెం	71.96	23.40
8.	ఆరూరు	783.33	–
9.	కొల్లాడం	525.23	90.25
10.	చెరివి	1008.29	504.00
11.	మాదన్నపాలెం	33.97	–
	మొత్తం	**5714.00**	**1308.41**
వరదయ్యపాలెం మండలం			
1.	చెదుల్లపాకం	1071.90	1488.26
2.	తొడూరు	367.37	164.70
3.	చిలమత్తూరు	1024.56	137.15
4,	మోకూరుపల్లి	424.72	2.35
5.	సిద్దమ్మ అగ్రహారం	106.36	0.14
	మొత్తం	**2994.91**	**1792.60**

మన్మోహన్‌సింగ్ ప్రభుత్వం చేస్తుందా? ఎస్ఇజడ్‌లలో కంపెనీలు పెట్టే వాళ్ళకు ఒక దాని తరువాత ఒకటి రాయితీలు ఇవ్వడమే ప్రభుత్వ విధానంగా ఉంది తప్ప వాళ్ళ మీద ఏ ఆంక్షా పెట్టే ఉద్దేశం ప్రభుత్వానికి లేదు. పెట్టుబడుల కోసం అంతా దేబిరిస్తున్నారు. అటువంటప్పుడు చేయబోని సాహసాన్ని హామీగా చూపించడం ఎందుకు? ఒకవేళ ఏ చట్టమూ చేయకుండా కేవలం పెద్ద మనుషుల ఒప్పందంగా ఆ కంపెనీల యాజమాన్యాలను ఒప్పించినా 'అర్హతను బట్టి' అన్ని షరతు ఉద్యోగాల హామీకి తప్పకుండా ఉంటుంది. ఆ కంపెనీలు ఎగుమతులు చేయాలి కాబట్టి, వాటి సాంకేతిక ప్రక్రియలు అత్యాధునికంగా ఉండే అవకాశమే ఎక్కువ కాబట్టి, ఆ 'అర్హత' సత్యవేడు లాంటి చోట్ల చాలా తక్కువ మందికే ఉండబోతుంది. విశాఖపట్నం స్టీల్ ప్లాంటు, రామగుండం

థర్మల్ ప్లాంటుల నిర్వాసితులకు 'అర్హతను' బట్టి కుటుంబానికొక ఉద్యోగం ఇస్తామన్న హామీ లోగడ కూడా ఇచ్చారు. దాని గతేమైందో, రెండు మూడు దశాబ్దాలుగా ఎంతమంది నిర్వాసితులు హైకోర్టులో కేసు మీద కేసువేసి ఉద్యోగం కోసం అడుక్కుంటున్నారో రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ప్రకటిస్తుందా?

ప్రభుత్వం ప్రజలను ఒప్పించడానికి ఇంకొక అబద్ధం కూడా చెప్తున్నది. ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి కోసం అప్పగించబోయే భూమిలో 'బంజరు' అన్నది చాలా ఉంది. అందులో పేదలకు డి-ఫారం పట్టాలు (అసైన్‌మెంట్) ఇచ్చిన భూమీ ఉంది, ఎవరికీ చట్టపరంగా ఏ హక్కులూ కల్పించని భూమీ ఉంది. కాని ఏది ఎంత అని ప్రభుత్వం ప్రకటించడం లేదు. బహుశా, డి-ఫారం భూములకు నష్టపరిహారం ఇచ్చే ఉద్దేశం లేదు కాబట్టి వాటి గురించి వేరుగా లెక్కలు ప్రకటించనక్కర లేదని ప్రభుత్వం అభిప్రాయం కావచ్చు.

అయితే హామీలు మాత్రం భిన్నంగా ఉన్నాయి. రైతులకు ఎంత నష్టపరిహారం ఇస్తే డి-ఫారం పట్టాదారులకూ అంత ఇవ్వడం జరుగుతుందని అధికారులు ప్రకటిస్తున్నారు. డి-ఫారం భూములున్న వాళ్ళు నమ్ముతున్నారు కూడా. వాళ్ళకు తెలియనిదేమిటంటే ఒకప్పుడు డి-ఫారం పట్టా భూములను ప్రాజెక్టుల కోసం స్వాధీనం చేసుకున్నప్పుడు ఏ నష్టపరిహారం ఇచ్చేవారు కారు. ఎందుకంటే ఆ పట్టాలోని షరతులలోనే 'ఏదైనా ప్రజావసరం కోసం దీనిని ఏ నష్టపరిహారం ఇవ్వకుండా స్వాధీనం చేసుకోవచ్చు' అని ఉంటుంది. అయితే ఇది అన్యాయమని అందరూ ఆందోళన చేయగా చేయగా రాష్ట్ర ప్రభుత్వం జి.ఓ నెం. 1307 జారీ చేసింది. దాని ప్రకారం డి-ఫారం పట్టాదారుకు కూడా భూసేకరణ సందర్భంలో ప్రాథమిక విలువను ప్రభుత్వం నష్టపరిహారంగా ఇస్తుంది. దానిపైన కోర్టుకు పోయే అవకాశం మాత్రం వారికి ఉండదు. ఈ జి.ఓ విచిత్రమైన వ్యాజ్యాలకు దారితీసింది. చివరికి, ఎల్ఎఓ, చేవెళ్ళ వర్సెస్ మేకల పాండు అనే కేసులో ఏడుగురు జడ్జీల హైకోర్టు బెంచి డి-ఫారం పట్టాదారుకు కూడా స్వంత భూమి గల వాళ్ళకు ఇచ్చిన మోతాదులోనే నష్టపరిహారం ఇవ్వాలని తీర్పు ఇచ్చింది. 2004లో వెలువడిన ఈ తీర్పును రాష్ట్ర ప్రభుత్వం సుప్రీంకోర్టులో సవాలు చేసింది. ఆ సవాలు పెండింగ్‌లో ఉన్న కారణంగా రాష్ట్రంలో ఎక్కడా దానిని అమలుచేయడం లేదు. ఎస్ఇజడ్‌ల దగ్గర మాత్రం ఈ వాస్తవాలన్నీ దాచిపెట్టి సమాన నష్టపరిహారం ఇస్తానని హామీ ఇస్తున్నది.

భూమి మీద యాజమాన్య హక్కులే లేకుండా ప్రత్యక్షంగానో, పరోక్షంగానో భూమి మీద ఆధారపడి వివిధ రూపాలలో జీవనం పొందుతున్న వర్గాల గురించి, భూసేకరణలో వారి ప్రస్తావన ఎక్కడా కనిపించకపోవడాన్ని గురించి, మొదట్లో చెప్పాము. రైతుల పొలాలలో పనిచేసే వ్యవసాయ కూలీలు, వివిధ సేవలందించి బతికే చాకలి, మంగలి, కమ్మరి, కుమ్మరి తదితర కులాలు బంజరు భూములలోనూ, పచ్చిక బయళ్ళలోనూ పశువులు మేపుకుని బతికే యాదవులు తదితర పశువుల కాపర్లు, తాటి లేక ఈత చెట్ల నుంచి కల్లు తీసి బతికే గీత కార్మికులు, నీటి వనరులలో చేపలు పట్టుకొని బతికే

హైకోర్టు బెంచి డి-ఫారం పట్టాదారుకు కూడా స్వంత భూమి గల వాళ్ళకు ఇచ్చిన మోతాదులోనే నష్టపరిహారం ఇవ్వాలని తీర్పు ఇచ్చింది. 2004లో వెలువడిన ఈ తీర్పును రాష్ట్ర ప్రభుత్వం సుప్రీంకోర్టులో సవాలు చేసింది. ఆ సవాలు పెండింగ్‌లో ఉన్న కారణంగా రాష్ట్రంలో ఎక్కడా దానిని అమలుచేయడం లేదు.

రెండు సార్లు నిర్వాసితులు

ఒకసారి బలవంతంగా నిర్వాసితులను చేసిన వారిని వారి జీవిత కాలంలో రెండవ సారి చేయకూడదన్న నియమం ఐక్యరాజ్య సమితి రూపొందించిన విస్థాపన★ నియమాలలో ఒకటి. అటువంటి అంతర్జాతీయ నియమాలలో దేనినీ గౌరవించిన చరిత్ర మన పాలకులకు లేనప్పుడు దీనిని గౌరవించలేదని ప్రత్యేకంగా చెప్పనవసరం లేదు.

వరదయ్యపాలెం మండలంలోని శ్రీహరికోట కాలనీ, తొండూరు సొసైటీ గ్రామాల ప్రజలు 1972లో తమ స్వస్థలమైన నెల్లూరు జిల్లా తీర గ్రామాల నుంచి ఇక్కడికి వచ్చారు. శ్రీహరికోట రాకెట్ కేంద్రం వారిని నిర్వాసితులను చేసింది. శ్రీహరికోట కాలనీలో 114 కుటుంబాలు, తొండూరు సొసైటీలో 160 కుటుంబాలు ఉన్నాయి. దాదాపు సగం మంది దళితులు. గత విస్థాపన అనుభవం నుంచి వీరికి ప్రభుత్వ హామీల విషయంలో విపరీతమైన అనుమానం ఉంది, ఆగ్రహం ఉంది.

ఒక్కొక్క కుటుంబానికీ 5 ఎకరాల సాగుభూమి ఇస్తామని చెప్పి తీసుకొచ్చారు. ఇచ్చింది రెండున్నర ఎకరాలు. అది కూడా విడివిడిగా ఇవ్వలేదు. హరిజన్ డెవలప్‌మెంట్ సొసైటీ పేరిట ఉమ్మడిగా ఇచ్చారు. హైకోర్టులో కేసువేసి విడివిడి పట్టాలు పొందవలసి వచ్చింది. పోనీ అదైనా సాగుభూమి ఇచ్చారా అంటే లేదు. పాముపుట్టలు నిండిన బంజరు భూమి ఇచ్చారు. దేశ సాంకేతిక ప్రగతికి చిహ్నమైన శ్రీహరికోట ఈ విధంగా నెలకొనింది. నిర్వాసితులే శ్రమ చేసి, ఖర్చు పెట్టుకొని ఆ భూమిని సాగులోకి తెచ్చి బతుకుతున్నారు. ప్రభుత్వం తవ్విచ్చిన బావులు ఎండిపోగా స్వంతగా బావులు తవ్వుకున్నారు. ఆ తరువాత బోర్లు వేసుకున్నారు. ఇళ్ళు ప్రభుత్వం కట్టివ్వక పోతే తామే కట్టుకున్నారు. శ్రీహరికోట రాకెట్ కేంద్రంలోనే ఇంటికొక ఉద్యోగం ఇస్తామన్నారు. అందరికీ కలిపి కూడా ఒక్క ఉద్యోగమూ ఇవ్వలేదు. ఈ రెండు ఊర్ల వాళ్ళే ఎస్ఇజడ్ గురించి ఎక్కువ కోపంగా ఉన్నారు. ప్రభుత్వ హామీల స్వభావం వాళ్ళకర్థమయింది కదా మరి!

★ బలవంతంగా తొలగించబడిన ప్రజలను నిర్వాసితులు అంటున్నాం గానీ బలవంతపు తొలగింపు ప్రక్రియకు తెలుగులో ఒక మాట ఏదీ లేదు. హిందీ, బెంగాలీ, ఒరియా భాషలలో విస్థాపన్ అంటున్నారు. స్థాపనకు అభావం విస్థాపన. కాబట్టి డిస్‌ప్లేస్‌మెంట్ అన్న ఇంగ్లీష్ పదానికి అనువాదంగా విస్థాపన అన్న మాట వాడుతున్నాం.

మత్స్యకారులు– వీరు భూసేకరణ ప్రక్రియలో అదృశ్య మానవులు. 2005లో మొట్టమొదటి సారిగా వీరిని ఎంత పాక్షికంగానైనా చిత్రంలోకి తీసుకొచ్చే జి.ఓ నెం. 68ని రాష్ట్ర ప్రభుత్వం జారీ చేసింది. జారీ అయితే చేసింది గానీ దాని అమలుకు తీసుకుంటున్న చర్యలు శూన్యం. అయితే ఈ సంగతి చిత్తూరు కథలో కంటే మత్స్యకారులు, కల్లుగీత కార్మికులు, యాదవులు గణనీయంగా ఉన్న తూర్పు గోదావరి, విశాఖపట్నం జిల్లాలలో చూడడం ఉచితంగా ఉంటుంది.

తూర్పు గోదావరి ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి గురించి మొదట చూద్దాం. కాకినాడ దగ్గర సహజవాయు నిక్షేపాలు బాగా ఉన్నాయి కాబట్టి ఒఎన్‌జిసి వారికి శుద్ధి కర్మాగారం (రిఫైనరీ) నెలకొల్పడానికి భూమి కావాలంటూ ప్రభుత్వం చర్చ మొదలుపెట్టింది. ఒక్క ఒఎన్‌జిసికే కాక

ఇతర ప్రైవేటు రంగ పెట్రోలియం కంపెనీలకు కూడా రిఫైనరీలు నెలకొల్పడానికి భూమి కావాలి కాబట్టి ఇక్కడ ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి నెలకొల్పబోతామన్నారు. మొత్తం 10 వేల ఎకరాల ఎస్ఇజడ్ నెలకొల్పుతాం అన్నారు. తొలుత కాకినాడ రూరల్, సామర్లకోట, పిఠాపురం, యు.కొత్తపల్లి మండలాలలో నెలకొల్పుతామన్నారు. ఆ భూమిలో వరి పండించే నేలలున్నాయని రైతులూ, సంవత్సరంలో సగం రోజులు పైగా పని దొరుకుతుందని వ్యవసాయ కూలీ సంఘాలూ గొడవ చేశారు. వాళ్ళ ఆందోళన కన్నా, అది రియల్ ఎస్టేట్ కళ్ళకు బంగారు భూమి కావడం వల్ల బిల్డర్లు ఒత్తిడి పెట్టారనీ ఆ కారణంగా ప్రభుత్వం తన ప్రణాళిక మార్చుకుందని ప్రజలంటారు. ఏమైతేనేం, ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి యు.కొత్తపల్లి, తొండంగి మండలాలలోని తీరప్రాంత గ్రామాలకు మారింది. చెప్పాల్సిన మరొక విషయం ఏమిటంటే ఒఎన్జిసి ఈ దశలోనే తనకు కాకినాడ దగ్గర రిఫైనరీ నెలకొల్పే ఉద్దేశం లేదని ప్రకటించింది. అయినప్పటికీ ఎస్ఇజడ్ ప్రయత్నం సాగుతూనే ఉంది.

తొలి ప్రతిపాదనలో సారవంతమైన భూములు ఉన్నాయి కాబట్టి దాని స్థానంలో తీర ప్రాంతంలోని చవిటి నేలలను ఎంపిక చేశామని ప్రభుత్వం వివరణ ఇచ్చుకున్నప్పటికీ, ఇప్పుడు సేకరణ కోసం ప్రతిపాదించినవి కూడా సారహీనమైన నేలలు కావు. వందల ఎకరాల జీడి మామిడి, సరుగుడు, కొబ్బరి, సపోటా, మామిడి తోటలున్న భూమి. సరుగుడు నారు ఇక్కడి నుండే రాష్ట్ర మంతటికీ ఎగుమతి అవుతుంది. అర ఎకరంలో నారుపోస్తే 2 లక్షల రూపాయల ఆదాయం వస్తుంది. సరుగుడు తోట నాలుగేళ్ళు పెంచి కలప అమ్మితే ఎకరానికి లక్షా యాభై వేల రూపాయల ఆదాయం వస్తుంది.

మారిన ప్రతిపాదనలలో మొదట యు.కొత్తపల్లి మండలంలోని మూలపేట, పొన్నాడ, రమణక్కపేట, శ్రీరాంపురం పంచాయతీలలోని భూములను సేకరణ కోసం ప్రతిపాదించారు. అయితే అవి 6000 ఎకరాలు మించడం లేదని ఇంకొంచెం పైకి వెళ్ళి తొండంగి మండలంలో మరొక 4000 ఎకరాలకు కూడా ప్రతిపాదన పెట్టారు. ఇవి సముద్రతీరం నుంచి కొద్దిగా లోపలికి, తీరానికి సమాంతరంగా ఉన్న భూములు. వీటికీ సముద్ర తీరానికీ మధ్య అనేక మత్స్యకారుల గ్రామాలున్నాయి. వారు సముద్రంలోనే కాక, ఇప్పుడు సేకరిస్తున్న భూములలోని ఉప్పుటేర్లలో కూడా చేపల వేట చేస్తారు. ఈ ఉప్పుటేర్లన్నీ ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి నుంచి వెలువడే కాలుష్యానికి బలికావడం ఖాయం. ఆ కాలుష్యం సముద్రంలోకి ప్రవహించి సముద్రాన్నీ కలుషితం చేయడం ఖాయం. ఇది ఊహించి చెబుతున్నది కాదు. విశాఖపట్నం స్టీల్‌ప్లాంట్ వల్ల దగ్గర్లో ఉన్న సముద్రం కలుషితమై చేపలవేట బాగా దెబ్బతిన్న సంగతి అక్కడి మత్స్యకారులను అడిగితే చెప్తారు. కాబట్టి యు.కొత్తపల్లి, తొండంగి మండలాల మత్స్యకారుల జీవనం బాగా దెబ్బతింటుంది.

తొండంగి మండలంలో సేకరించదలచిన మరో 4000 ఎకరాల భూమికీ సముద్ర తీరానికీ మధ్య అనేక మత్స్యకారుల గ్రామాలున్నాయి. వారు సముద్రంలోనే కాక, ఇప్పుడు సేకరిస్తున్న భూములలోని ఉప్పుటేర్లలో కూడా చేపల వేట చేస్తారు. ఈ ఉప్పుటేర్లన్నీ ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి నుంచి వెలువడే కాలుష్యానికి బలికావడం ఖాయం. ఆ కాలుష్యం సముద్రంలోకి ప్రవహించి సముద్రాన్నీ కలుషితం చేయడం ఖాయం.

6000 చిల్లర ఎకరాల భూసేకరణకోసం నోటీసులు పొందిన యు.కొత్తపల్లి మండల వ్యవసాయదారులు చట్టాన్ని ఎరిగిన వాళ్ళను సంప్రదించి వివరంగా అభ్యంతరాలు తెలుపగా, వాటికి భూసేకరణ అధికారి ఇచ్చిన

జవాబులు చూస్తే ప్రభుత్వం దబాయింపును ఒక భూసేకరణ సాధనంగా ఎంతగా వాడుకుంటున్నదో అర్థం అవుతుంది. నిర్దిష్టమైన ప్రతి ప్రశ్నకూ, ప్రతి అభ్యంతరానికీ 'తగు జాగ్రత్తలు తీసుకుంటాం'. 'చట్టంలో ఎట్లా ఉంటే అట్లా చేస్తాం' అనే పడికట్టు సమాధానాలు ఇవ్వడం, కలెక్టర్ గారు వాటిని స్వీకరించి భూసేకరణ విచారణ (సెక్షన్ 5-ఎ విచారణ) ముగిసినట్టు ప్రకటించడం, జరిగిపోయింది.

నిర్దిష్టమైన ప్రతి ప్రశ్నకూ, ప్రతి అభ్యంతరానికీ 'తగు జాగ్రత్తలు తీసుకుంటాం'. 'చట్టంలో ఎట్లా ఉంటే అట్లా చేస్తాం' అనే పడికట్టు సమాధానాలు ఇవ్వడం, కలెక్టర్ గారు రైతులిచ్చిన అభ్యంతరాల్ని స్వీకరించి భూసేకరణ విచారణ (సెక్షన్ 5-ఎ విచారణ) ముగిసినట్టు ప్రకటించడం, జరిగిపోయింది.

ఒక అభ్యంతరాన్ని, దానికిచ్చిన జవాబునూ చూద్దాం.

అభ్యంతరం

భూసేకరణ కోసం ఎంపిక చేయబడ్డ భూములు బంగాళాఖాతాన్ని ఆనుకొని ఉన్నాయి. ఉప్పాడ నుంచి అద్దరిపేట దాకా తీరం 50 కిలోమీటర్ల పొడవు ఉంది. కాలక్రమంలో ఈ తీరం వెంబడి ఉప్పాడ, అమీనాబాద్, రామన్నపాలెం, మూలపేట, కొనపాపపేట, చోడిపల్లిపేట, హుకుంపేట, పెరుమాళ్ళపురం, దానవాయిపేట, ముసలయ్యపేట, ఎల్లయ్యపేట, వేమవరం, అద్దరిపేట అనే గ్రామాలు ఏర్పడ్డాయి. ఇవి శతాబ్దాలుగా ఉన్న గ్రామాలు. సముద్రంలో బతుకు తెరువు కోసం చేపల వేట చేసే మత్స్యకారులు సముద్ర తీరంలో ఆవాసాలు నెలకొల్పిన క్రమంలో ఈ గ్రామాలు ఏర్పడ్డాయి. సముద్ర తీరాన్ని మత్స్యకారులు తమ పడవలు పెట్టుకోవడానికీ, వలలు ఆరేసుకోవడానికీ, చేపలను బాగుచేసుకోవడానికీ ఒక స్థలంగా వినియోగించుకుంటారు. వారి సంప్రదాయక జీవనం సజావుగా సాగాలంటే సముద్రతీరం మీద వారికి హక్కు అవసరం. ఈ మత్స్యకారులు సముద్రం మీదనేకాక సముద్రం నుంచి లోనికి వచ్చే ఉప్పుటేర్ల మీద కూడా ఆధారపడతారు. అవి సముద్రంలో పోటు వచ్చినప్పుడు మత్స్యకారుల గ్రామాలు మునగకుండా కాపాడతాయి. అంతేకాక వాటిలోనూ వారు చేపలు పట్టుకుంటారు. ఇప్పుడు ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలిని ఏర్పాటు చేయడం వారి జీవనాన్ని దెబ్బతీస్తుంది. సముద్రతీరం నుంచి 2 కిలోమీటర్ల లోపల ఏ పరిశ్రమ నెలకొల్పినా పెద్ద సంఖ్యలో ఉన్న మత్స్యకారుల జీవనం తీవ్రంగా దెబ్బ తింటుంది.

జవాబు

ఈ అభ్యంతరానికి భూసేకరణ అధికారి (కాకినాడ ఆర్‌డివో) ఇచ్చిన, జిల్లా కలెక్టర్ (విచారణాధికారి) ఆమోదించిన **జవాబిది.**

మీరు పేర్కొన్న గ్రామాలలోని మత్స్యకారుల జీవనం దెబ్బతింటుందన్న ఆందోళన నిరాధారమైనది. వాళ్ళ వృత్తి వాళ్ళు కొనసాగించవచ్చు. ఈ విషయాలను ప్రభుత్వ మత్స్యశాఖ పరిశీలిస్తుంది. ఈ ఆందోళన అవాస్తవమైనది. కేవలం భూసేకరణ వల్ల ఏదో నష్టం ఉన్నట్టు చూపించడం కోసం కల్పించింది. ప్రాజెక్టు వల్ల మత్స్యకారుల జీవనం ఏ విధంగానూ దెబ్బతినదు. భూసేకరణ

నోటిఫికేషన్ జారీచేసే ముందు అన్నీ లెక్కలోకి తీసుకున్నాం. వాళ్ళ సంఘాలు ఇచ్చిన ఏ అర్జీ పెండింగ్‌లో లేదు. వాళ్ళు ఏ అధికార్లనైతే కలిశారో ఆ అధికార్లు అన్నిటికీ జవాబు చెప్పేశారు.

ఈ మహాభాగ్యానికి అభ్యంతరాలు అడగడం ఎందుకో, జవాబు చెప్పడం ఎందుకో!

మత్స్యకారుల లాగా యాజమాన్య హక్కు లేకుండా ప్రకృతి మీద ఆధారపడి బతికే వారు కల్లుగీత కార్మికులు. భూసేకరణ జరుగుతున్న రావివారిపోడు, రమణక్కపేట, ముమ్మిడివారిపోడు, కర్రివారిపాలెం, శ్రీరాంపురం, మూలపేట, దమ్ముమవారిపాలెంలలో దాదాపు 1000 దాకా గీత కార్మిక కుటుంబాలున్నాయి. కులవృత్తిగా కల్లుగీసే శెట్టి బలిజలే కాక కొన్ని ఊళ్ళలో దళితులు కూడా ఆ వృత్తి నేర్చుకుని చేస్తున్నారు. వీరి జీవనాధారం యావత్తు పోతుంది. యాదవులు ఈ రెండు మండలాలలోనూ పెద్ద సంఖ్యలో ఉన్నారు. రైతుల అనుమతితో వారి తోటలలో వీరు పశువులు మేపుకుంటారు. యు.కొత్తపల్లి, తొండంగి మండలాలలో 15 వేల కుటుంబాలు ఉన్నాయని అంటారు. రైతుల భూములు పోతే వీరి జీవనం కూడా తీవ్రంగా దెబ్బతింటుంది.

మత్స్యకారులు, కల్లుగీత కార్మికులు, యాదవులు, వ్యవసాయ కూలీలు – వీరందరికీ సామాన్యంగా ఉండే లక్షణం ఏమిటంటే ప్రభుత్వం సేకరించే భూమి మీద వీరికి యాజమాన్య హక్కు లేకున్నా, ఆ భూసేకరణ వీరి జీవనాన్ని గణనీయంగా దెబ్బతీస్తుంది. ఒకప్పుడు అటువంటి ప్రజలకు ఏ రకమైన నష్టపరిహారం లభించేదికాదు. కానీ ఆందోళన చేయగా చేయగా వారికి కూడా నగదు రూపంలో కొంత నష్టపరిహారం లభించే అవకాశం ఇప్పుడు వచ్చింది. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం 2005లో జి.ఓ నెం. 68 అనే తాఖీదు జారీ చేసింది. దాని ప్రకారం ప్రాజెక్టు నిర్వాసితులనే కాక ప్రాజెక్టు బాధితులను కూడా గుర్తించాలి. వారి జీవన స్థితిగతుల గురించి సామాజిక ఆర్థిక సర్వే జరపాలి. ప్రత్యేకించి, సగటున వారు ఎంత దైనందిన ఆదాయం పొందుతున్నారో అంచనా వేయాలి. ఆ ప్రాతిపదికన వారికి నష్టపరిహారం ఇవ్వాలి. కానీ రాష్ట్రంలో ఎక్కడా జీవో 68 అమ లుకు కావలసిన ప్రాథమిక సర్వే కూడా జరపడం లేదు. అది జరపకుండా ప్రాజెక్టు కట్టేస్తే, రేపు ప్రాజెక్టు బాధితులు మా సంగతి ఏమిటని అడిగే స్థితిలో కూడా ఉండకపోవచ్చు. తాము బాధితుల మని రుజువు చేసుకోవడానికి వారి వద్ద ఏం ఆధారాలుంటాయి? భూసేకరణ జరగక ముందే వారికి సంబంధించిన సామాజిక ఆర్థిక సర్వే జరిపినట్టయితే గ్రామం ఇంకా ఉంటుంది, గ్రామస్తు లుంటారు, నిజమో అబద్ధమో చెప్తారు. అంతా అయిపోయిన తరువాత ఏం ఆధారం మిగులుతుంది?

మత్స్యకారులు, కల్లుగీత కార్మికులు, యాదవులు, వ్యవసాయ కూలీలు – వీరందరికీ సామాన్యంగా ఉండే లక్షణం ఏమిటంటే ప్రభుత్వం సేకరించే భూమి మీద వీరికి యాజమాన్య హక్కు లేకున్నా, ఆ భూసేకరణ వీరి జీవనాన్ని గణనీయంగా దెబ్బతీస్తుంది.

కాకినాడ ఎస్‌ఇజడ్ గురించి ఇంకొక రెండు విషయాలు చెప్పాలి. అది 'పోర్టు ఆధారిత ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి. అంటే ఆ ఎస్‌ఇజడ్ నుంచి జరిగే ఎగుమతులకు కాకినాడ పోర్టు కీలకం. కానీ కాకినాడ పోర్టు చాలా చిన్నది. అందువల్ల దానిని పెద్దది చేసే కార్యక్రమం కూడా ఎస్‌ఇజడ్ స్థాపనతో పాటు చేపట్టారు. కాకినాడ సీపోర్ట్ లిమిటెడ్ ఆధ్వర్యంలోని పోర్టులో ప్రస్తుతం కేవలం 4 బెర్తులు ఉన్నాయి. వాటిని 25కు పెంచే కాకినాడ డీప్‌వాటర్ పోర్ట్ ప్రాజెక్టును అమలు చేస్తున్నారు.

గంగవరం మత్స్యకారులు

జిఓ 68 అమలుకోసం కొట్లాడి, చోడిపల్లి రాజు అనే మత్స్యకారుడిని పోలీసు తూటాలకు బలి ఇచ్చి, దాన్ని కొంతమేరకైనా అమలు చేయించుకున్న ఒకే ఒక బాధితులు గంగవరం మత్స్యకారులు. విశాఖపట్నం సమీపంలోని పెదగంట్యాడ మండలంలో గంగవరం పోర్టు అనే ప్రైవేటు పోర్టు కడుతున్నారు. దానిని దిబ్బపాలెం అనే తీర గ్రామం వద్ద కడుతున్నారు కాబట్టి ఆ ఒక్క ఊరి భూములు మాత్రమే రాష్ట్ర ప్రభుత్వం గంగవరం పోర్టుకోసం సేకరించింది. అయితే దిబ్బపాలెం తీరాన్ని ఆసరా చేసుకొని చేపల వేటకు పోయే మత్స్యకారులు ఒక్క దిబ్బపాలెం వాళ్ళే కాదు. గంగవరం, జాలరిపల్లిపాలెం, పెదపల్లిపాలెం, చినపల్లిపాలెం గ్రామాల జాలర్లు కూడా దిబ్బపాలెం తీరం నుంచి చేపల వేట చేసేవారు. అయితే గంగవరం పోర్టుకు వాళ్ళ ఊర్లున్న భూములు అక్కర లేదు కాబట్టి వాళ్ళు నిర్వాసితులు కారు. అంటే ప్రాజెక్టు వాళ్ళను అక్కడ నుంచి పొమ్మనదు.

కానీ దిబ్బపాలెం తీరాన్ని తమకు లేకుండా చేస్తే వాళ్ళు వెళ్ళిపోక తప్పదు. జి.ఓ 68 పరిభాషలో వాళ్ళు ప్రాజెక్టు బాధితులు. ఆ జిఓలోని సహాయ పునరావాస ప్రణాళికను వారికి అందించవలసి ఉంది. అయితే ప్రభుత్వం ఎప్పటిలాగే 'దిబ్బపాలెం గ్రామాన్ని తొలగిస్తున్నాము కాబట్టి వారు మాత్రమే మా దృష్టిలో నిర్వాసితులు. ఏమిచ్చినా వారికే ఇస్తాం. మిమ్మల్ని ఎక్కడికీ పొమ్మనలేదు కాబట్టి మీరు మీ ఊర్లలోనే హాయిగా అక్కడే బతకొచ్చు' అంది. అయితే మిగిలిన నాలుగు ఊర్ల మత్స్యకారులు ఆందోళనకు దిగి హైకోర్టులో కేసు వేయగా అధికారులే వెనక్కి తగ్గి వారికి కూడా పునరావాస పథకాన్ని ఒక మేరకు వర్తింపచేశారు. అప్పికొండ అనే ప్రత్యామ్నాయ స్థలంలో చేపల వేట చేసుకోవడానికి జెట్టీ కట్టిస్తామనీ, గంగవరం నుంచి అక్కడి దాకా రోడ్డు వేస్తామనీ, పడవలను అప్పికొండకు తరలించడానికయ్యే ఖర్చు ఇస్తామనీ ఒప్పుకున్నారు. అప్పికొండ అనేది చేపల వేటకు అంత అనుకూలమైన చోటు కాదనీ, గంగవరంలో ఉంటూ ప్రభుత్వ ఉద్యోగిలాగా బస్సెక్కి అప్పికొండకు పోయి చేపలు పట్టుకొని రావడం కష్టమనీ, మత్స్యకారులందరినీ బాధితులుగా గుర్తించకుండా మత్స్యశాఖ గుర్తింపు కార్డులిచ్చిన వారిని మాత్రమే గుర్తించడం అన్యాయమనీ, కట్టిస్తామన్న జెట్టీ కట్టే దాఖలాలు లేవనీ గంగవరం జాలర్లు అసంతృప్తిగా ఉన్నప్పటికీ పునరావాస హక్కుకు గుర్తింపు సాధించిన ఘనత వారికే దక్కింది.

దీనివల్ల ఈ తీరం వెంబడి చేపల వేట చేసుకొని బతుకుతున్న మత్స్యకారుల జీవనం దెబ్బతింటుంది. 500 ఇళ్ళున్న హార్బర్‌పేట అనే మత్స్యకారుల గ్రామం తొలగిపోనుంది. అయితే వీరికి సముద్రం మీద పట్టా లేకపోవడమే కాక, ఇళ్ళ స్థలాలకూ పట్టాలు లేని కారణంగా భూసేకరణ చట్టానికి ఈ ప్రజలు లేనట్టే. వాళ్ళకు కనీసం నోటీసు ఇవ్వకుండా అదనపు బెర్త్‌లు ఒక దాని తరువాత ఒకటి కట్టుకుంటూ పోతున్నారు. హార్బర్‌పేట వాసులేకాక ఇతర మత్స్యకారులు కూడా – మొత్తం దాదాపు 30 వేల మంది – ఈ తీరం వెంబడి చేపలు పట్టుకొని బతుకుతున్నారు. వారు ఊర్లు ఖాళీ చేయనక్కర లేదు గానీ చేపల వేట ఇక అక్కడ సాగదు.

ఈ కుటుంబాలలో మగవాళ్ళు పడవలలో సముద్రం మీదికి పోయి చేపలు, పీతలు తెస్తారు. ఒడ్డు మీదనే వాటిని వేలం వేస్తారు. అదే గ్రామానికి చెందిన స్త్రీలు పాడుకొని కొనుక్కొని పోయి కాకినాడ మార్కెట్‌లో అమ్ముకొని వస్తారు. వేట బాగా జరిగిన రోజున భార్యా, భర్త కలిసి 200 రూపాయల పైనే సంపాదించగలరు. పెద్దగా చదువులు లేవు కాబట్టి ఉద్యోగాలు చేస్తున్న వారు లేరు. రేపు డీప్ వాటర్ పోర్ట్ ప్రాజెక్టు అమలైతే ఈ 30 వేల జనాభా దిక్కులేని వారవుతారు. జిఓ 68 ప్రకారం తమకు నష్టపరిహారం ఇవ్వాలన్న ఆందోళన ఇప్పుడిప్పుడే మొదలుపెట్టారు. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం గానీ, జిల్లా యంత్రాంగం గానీ స్పందించడం లేదు. సకాలంలో సామాజిక ఆర్థిక సర్వే జరిపించుకోలేకపోతే 'మీరక్కడ చేపలు పట్టుకొని బతికారన్న రుజువేమిటి?' అన్న ప్రశ్న వాళ్ళను వెక్కిరించగలదు.

నెల్లూరు జిల్లా కృష్ణపట్నం పోర్టు నిర్మాణంలో కూడా మత్స్యకారులు ఇదే రకమైన సమస్య ఎదుర్కొంటున్నారు. అక్కడ రాష్ట్రంలో ఎక్కడా లేనంత భారీ విద్యుదుత్పత్తి కేంద్రం వెలుస్తున్నది. ఒకటి 4000 మెగావాట్లు, ఇంకొకటి 1600 మెగావాట్లు ఉత్పత్తి చేసే రెండు ప్లాంట్లు రానున్నాయి. రెండూ థర్మల్ ప్లాంట్లే కాబట్టి బూడిద దండిగా వస్తుంది. ఇదంతా సముద్రంలోకి పోతుందనడంలో అనుమానం లేదు. అది ఆ తీర ప్రాంతంలో చేపల వేటను బాగా దెబ్బతీస్తుంది.

దీనికి అనుబంధంగా కృష్ణపట్నం రేవును కూడా పెద్దది చేస్తున్నారు. ఇప్పటిదాకా అక్కడ 'బెర్త్'లులేవు. ఓడలు దూరాన ఆగి పడవల ద్వారా సరుకులు దించి పోతున్నాయి. ఇప్పుడు మూడు బెర్త్‌లు నిర్మిస్తున్నారు. రేవు రాక ముందు అక్కడ జెట్టిపాలెం అనే మత్స్యకారుల గ్రామం ఉండేది. వారిని అక్కడి నుంచి తొలగించి, తీరం నుంచి లోపలికి పంపించారు. స్థానిక ఎంఎల్ఏ వారికి చేసిందేమీ లేకున్నా వారు వేసుకున్న గుడిసెలకు ఎ.పి.రెడ్డినగర్ అని పేరు పెట్టుకున్నారు. ఇప్పుడు 3 బెర్త్‌లు వచ్చి కృష్ణపట్నం రేవు పెద్దదైతే దానికి రైల్వే లైను, గోడౌన్ అనుబంధంగా వస్తాయి కాబట్టి మత్స్యకారులు ఎ.పి.రెడ్డి నగర్‌నూ కృష్ణపట్నం తీరాన్ని కూడా వదిలిపెట్టి పోవాలి.

కాకినాడ ఎస్ఇజడ్‌కు తిరిగి వద్దాం. యాజమాన్య హక్కు గల రైతులకు సైతం తక్కువ నష్ట పరిహారం ఇచ్చి తప్పించుకోవడానికి ప్రభుత్వం పెద్ద నాటకమే ఆడుతున్నది. ఈ ఎస్ఇజడ్ డెవలపర్ కాకినాడ స్పెషల్ ఎకనమిక్ జోన్ లిమిటెడ్ అనే కంపెనీ. దాని తరఫున హైదరాబాద్‌లో కర్నాటి వెంకటేశ్వరరావు అనే డైరెక్టర్ ఉన్నాడు. అతను ప్రభుత్వం ప్రమేయం లేకుండా, ప్రతిపాదిత ఎస్ఇజడ్ భూభాగంలోని భూములు అమ్ముకోవడానికి సిద్ధంగా ఉన్న రైతులతో నేరుగా బేరం పెట్టి ఎకరానికి 3 లక్షలిచ్చి కొనేస్తున్నాడు. 10 వేల ఎకరాలలో 4 వేల ఎకరాలు ఇప్పటికే కొనేశాడని అంచనా. కొనుగోలు పత్రంలో 'ఈ భూమి నుంచి నాకు ఆదాయం రావడం లేదు కాబట్టి అమ్మేస్తున్నాను' అని రాయించుకుంటున్నాడు. రేపు వేరేఎవరైనా ఇవి సారవంతమైన భూములు కాబట్టి, ఎక్కువ ధర కావాలని తగాదా పెట్టు కుంటే చూపించడానికి కాబోలు.

వేట బాగా జరిగిన రోజున భార్యా, భర్త కలిసి 200 రూపాయల పైనే సంపాదించగలరు. పెద్దగా చదువులు లేవు కాబట్టి ఉద్యోగాలు చేస్తున్న వారు లేరు. రేపు డీప్ వాటర్ పోర్ట్ ప్రాజెక్టు అమలైతే ఈ 30 వేల జనాభా దిక్కులేని వారవుతారు.

ప్రభుత్వం ఏం చేస్తున్నదంటే తక్కిన వాళ్ళను ఈ అమ్మకాలు చూపించి బెదిరిస్తున్నది. 'మీరు కూడా వాళ్ళలాగ 3 లక్షలకు కర్నాటి వెంకటేశ్వరరావుకు అమ్మేయండి. లేకపోతే ప్రభుత్వ రేటు ప్రకారం ఎకరానికి ఒక లక్షో, లక్షన్నరో ఇస్తాం. ఆపైన పదేళ్ళో, పదిహేనేళ్ళో కోర్టుల చుట్టూ తిరగండి' అంటున్నది. కోర్టు లంటే సహజంగా ఉండే భయంతో డెవలపర్‌కు 3 లక్షలకు అమ్ముకొని పోతారని ప్రభుత్వ ధీమా. నిజానికి రాష్ట్రమంతటా పెరుగుతున్నట్టే ఇక్కడ కూడా భూముల ధరలు పెరుగుతున్నాయి. ప్రతి పాదిత ఎస్ఇజడ్ ప్రాంతాన్ని దాటి పైకిపోతే ఇటువంటి భూములే 8 లేక 10 లక్షలు పలుకు తున్నాయి. అయినప్పటికీ ఎవరికి వాళ్ళు విడివిడిగా నిర్ణయం తీసుకొనేటట్టయితే అధిక భాగం 3 లక్షలకు అమ్మేసుకోవడం, మిగిలిన వాళ్ళు గత్యంతరం లేక వారిని అనుసరించడం జరగొచ్చు. ప్రభుత్వం, కర్నాటి వెంకటేశ్వరరావుగారూ అసలా దినం కోసమే ఎదురు చూస్తున్నట్టున్నారు.

రాష్ట్రంలోని అతి పెద్ద ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి విశాఖపట్నం జిల్లాలో రానుంది. గాజువాక నుంచి యలమంచిలికి పోయే రహదారికీ, బంగాళాఖాతానికీ మధ్యన అచ్యుతాపురం, రాంబెల్లి మండలాలలో మొత్తం 19,200 ఎకరాలలో దీనిని ప్రతిపాదించారు.

రాష్ట్రంలోని అతి పెద్ద ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి విశాఖపట్నం జిల్లాలో రానుంది. గాజువాక నుంచి యలమంచిలికి పోయే రహదారికీ, బంగాళాఖాతానికీ మధ్యన అచ్యుతాపురం, రాంబిల్లి మండలాలలో మొత్తం 19,200 ఎకరాలలో దీనిని ప్రతిపాదించారు. మొదటి దఫా అచ్యుతాపురం మండలంలో 9,200 ఎకరాలు, రెండవ దఫా రెండు మండలాలలోను కలిపి 10,000 ఎకరాలు తీసుకుంటున్నారు.

ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలుల కోసం సారవంతమైన నేలలు తీసుకోము అనే బుకాయింపు వింటూనే ఉన్నాము కాబట్టి, రాంబిల్లి మండలాన్ని విశాఖపట్నం జిల్లా కోనసీమ అని అంటారని చెప్పుకోవాలి.

అచ్యుతాపురం మండలంలో సేకరిస్తున్న భూమిలో భాభా అణుపరిశోధన కేంద్రానికి (బార్క్) అప్పగిస్తున్న 3,829 ఎకరాల భూమి స్థానిక ప్రజలను ఎక్కువ ఆందోళనకు గురిచేస్తున్నది. ఇప్పటికే చెప్పాడ, జోగన్నపేట, దోసూరు, జంగులూరు, మడంతూరు గ్రామాలలో 'బార్క్' కోసం 2,115 ఎకరాలు సేకరించారు. ఇంకా తింతిడి, దోసూరు, చిప్పాడ, జోగన్న పాలెంలలో 1,714 ఎకరాలు సేకరించనున్నారు. ఇది కేవలం పరిశోధనా కేంద్రం కోసమేనని పాలకులు దబాయిస్తున్నా, ఇక్కడ అణువిద్యుత్ కేంద్రం నెలకొల్పబోతున్నారన్న అనుమానం ప్రజలలో ఉంది. కేవలం పరిశోధనా కేంద్రానికి అంత భూమి ఎందుకు అవసరం ఉంటుంది? దేశంలో కొత్తగా నెలకొల్పబోయే విద్యు దుత్పత్తి కేంద్రాలలో అణు కేంద్రాలకు ప్రాముఖ్యం ఇవ్వనున్నట్టు ప్రధాన మంత్రి అనేకసార్లు ప్రకటించి ఉన్నాడు. ఇప్పటికి 15 ఉన్నాయనీ ఇంకొక 19 నిర్మించే ఆలోచన ఉన్నదనీ అంటు న్నారు. అచ్యుతాపురంలో 'బార్క్' కోసం అని కేటాయించిన భూమి వాటిలో ఒక దానికోసమన్న అనుమానం సహేతుకమైనదే.

ఒక వేళ అచ్యుతాపురం భూములలో నెలకొల్పబోయేది అణుపరిశోధనా కేంద్రమే అయినా అణుకాలుష్య ప్రమాదం ఉంటుంది. అందువల్ల కేంద్ర పర్యావరణ శాఖ అనుమతి కావాలి. దానికి

ముందు రాష్ట్ర కాలుష్య నియంత్రణ మండలి ఆధ్వర్యంలో ఈ పర్యావరణ ప్రభావాన్ని గురించి, కాలుష్య నియంత్రణ కోసం బార్క్ నెలకొల్పబోయే వ్యవస్థ గురించి బహిరంగ విచారణ జరగాలి. దానికి ముందు బార్క్ వారు తాము చేపట్టబోయే కార్యకలాపాలేవో, వాటి పర్యవసానంగా ఉండగల అణుకాలుష్య ప్రమాదం ఎటువంటిదో, దాని నియంత్రణ కోసం తాము చేపట్టబోయే చర్య లెట్లాంటివో తెలిపే నివేదికలు రూపొందించి స్థానిక ప్రజలకు అందుబాట్లో ఉంచాలి – ఇవేవీ జరగకుండా భూసేకరణ చేసేయడంలోని ఆంతర్యం ఏమిటి? అంతా మా వాళ్ళే కాబట్టి అన్ని సమ్మతులూ అనుమతులూ లభించక చస్తాయా అన్న ధీమా కాక మరేమిటి?

పైన చెప్పినట్టు ఈ 19,200 ఎకరాల భూమి చాలా ఫలవంతమైనది. జీడితోటలు, సరుగుడు తోటలు, కొబ్బరి తోటలు, వరిచేలు, చెరుకు, మిర్చి తోటలు, కాయగూరల తోటలు, సమృద్ధి అయిన పాడి, చేపల వేట ఇక్కడ ప్రజలకు పలు విధాల జీవనాధారాన్ని కల్పిస్తున్నాయి. ప్రభుత్వం ప్రతిపాదించిన నష్టపరిహారం తోటలకు ఎకరానికి 2.95 లక్షలు, ఆపైన జీడి చెట్టు ఒకటికి రూ. 200 చిల్లర, కొబ్బరిచెట్టు ఒకటికి రూ. 1,000 చిల్లర, సరుగుడు చెట్టుకు మాత్రం శూన్యం. ఎకరానికి సగటున 60 చెట్లు వేసుకుంటే తోటకు ఒక ఎకరానికి మూడు నుంచి మూడున్నర లక్షల నష్టపరిహారం (గరిష్ఠం నాలుగు లక్షలు) లభించగలదు. కానీ రాంబిల్లి మండలంలో ఎకరం కొబ్బరి తోట 15 లక్షలకు పోతుంది. జీడితోట 13 లక్షలకు పోతుంది.

నిరుడు అచ్యుతాపురం మండలంలో భూసేకరణ జరిగిపోయిన గ్రామాల వారు నష్టపరిహారంతో మళ్ళీ అంత భూమి కొనడానికి దూరాన ఉన్న చోడవరం, మాడుగుల పోవలసి వచ్చింది. ఇప్పుడు అక్కడ కూడా దొరకదు. ఇంకా పైకిపోతే ఏజెన్సీ మొదలవుతుంది కాబట్టి అంత భూమి ఇక జిల్లాలో ఎక్కడా కొనలేరు.

కల్లుగీసి బతికే శెట్టిబలిజ, యాతకులాలు, పశువులు పోషించుకొని బతికే యాదవులు, చేపలు పట్టుకొని బతికే మత్స్యకారులు, చేలలో కూలిచేసే దళితులు – వీళ్ళంతా భూమిపైన యాజమాన్య హక్కు లేకపోయినా ఏదో ఒక రూపంలో భూమి లేక సముద్రం నుంచి జీవనం పొందుతున్నారు. వాళ్ళకు కనీసం జిఓ నెం. 68 కింద నష్టపరిహారమైనా ఇవ్వాలి. కానీ దానికి కావలసిన సామాజిక ఆర్థిక సర్వే జరిగితే కదా?

కల్లుగీసి బతికే శెట్టిబలిజ, యాతకులాలు, పశువులు పోషించుకొని బతికే యాదవులు, చేపలు పట్టుకొని బతికే మత్స్యకారులు, చేలలో కూలిచేసే దళితులు – వీళ్ళంతా భూమిపైన యాజమాన్య హక్కు లేకపోయినా ఏదో ఒక రూపంలో భూమి లేక సముద్రం నుంచి జీవనం పొందుతున్నారు. వాళ్ళకు కనీసం జిఓ నెం. 68 కింద నష్టపరిహారమైనా ఇవ్వాలి. కానీ దానికి కావలసిన సామాజిక ఆర్థిక సర్వే జరిగితే కదా?

నెల్లూరు జిల్లా కృష్ణపట్నం రేవు గురించి పైన చెప్పాము. అక్కడ తీరాన్ని ఆనుకొని దాదాపు 600 ఎకరాలలో ఉప్పు కొటార్లు ఉన్నాయి. సంవత్సరంలో దాదాపు 7, 8 నెలలు ఏదో ఒక పని దొరుకుతుంది. దినకూలి 50 రూపాయలిస్తారు కాబట్టి పొలాలలో పని దొరికితే ఉప్పుకొటార్లకు రారుగానీ వ్యవసాయ కూలి దొరకని వారు, లేదా దొరకని సీజన్లలో ఇక్కడికే వచ్చి పని చేసుకుంటారు. పెరుగుతున్న కృష్ణపట్నం రేవువల్ల ఈ కొటార్లు మూతపడతాయి. వాటి యజమాన్లు లీజుదార్లే కాబట్టి లీజు గడువు

పూర్తి కానట్టయితే నష్టపరిహారం పొందుతారు గానీ, వందల మందికి పని చేసుకునే అవకాశం మాత్రం శాశ్వతంగా పోతుంది. వీరి విషయం కూడా జిఓ 68 కింద సర్వే జరిపి తగిన నష్టపరిహారం ఇయ్యవలసి ఉందిగానీ, మళ్ళీ అదే ప్రశ్న వేసుకోవాలి. అసలు సర్వే జరిపితే కదా?

హైదరాబాద్ పరిసరాల 'అభివృద్ధి' రంగారెడ్డి జిల్లా బడుగువర్గాల శ్రేయస్సును, జీవనాన్ని ఎంతగా బలి తీసుకోబోయేదీ అంచనా వేయడం కూడా కష్టం. ఎందుకంటే ఇక్కడ దాడి ఒక రూపంలో లేదు.

రంగారెడ్డి జిల్లా

రంగారెడ్డి జిల్లాలో పెద్ద ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి ఏదీ లేదుగానీ చిన్నవి ఉన్నాయి. వాటికింద, ఔటర్ రింగ్‌రోడ్డు వంటి వెర్రి ప్రాజెక్టుల కింద, అసైన్డ్ భూముల వేలం పాట రూపకంగా, బ్రోకర్ల మోసం కారణంగా, ధనవంతులకిచ్చే ప్రభుత్వ భూముల లీజురూపకంగా చిన్న రైతులు, ముఖ్యంగా డి-ఫారం పట్టా ఉన్న భూమిలేని పేదలు, వివిధ వృత్తుల వారూ విపరీతంగా నష్టపోతున్నారు. భూములే కాక కష్టపడి కట్టుకున్న నివాసాలు కూడా బుల్‌డోజర్లకు చవకగా అప్పగించి ఎక్కడ గుడిసె వేసుకునే జాగా దొరుకుతుందా అని వెతుక్కుంటున్నారు. హైదరాబాద్ పరిసరాల 'అభివృద్ధి' రంగారెడ్డి జిల్లా బడుగువర్గాల శ్రేయస్సును, జీవనాన్ని ఎంతగా బలి తీసుకోబోయేదీ అంచనా వేయడం కూడా కష్టం. ఎందుకంటే ఇక్కడ దాడి ఒక రూపంలో లేదు.

ఔటర్ రింగు రోడ్డు కథలు పత్రికలలో చాలా వచ్చాయి. మొదట్లో చెప్పినట్టు ఎవరు లాభపడుతున్నారు, ఎంతగా లాభపడుతున్నారు అనేదే పత్రికల కథనాల సారాంశం. అయినప్పటికీ ప్రస్తుతం రాష్ట్రంలో నడుస్తున్న భూమి కబ్జా ప్రక్రియ గురించి కొంత సమాచారం ఆ కథనాలలో దొరుకుతుంది. దానికి బాధితులకు సంబంధించిన సమాచారాన్ని కూడా జతచేస్తే ఒక సమగ్ర చిత్రం లభిస్తుంది. రాజేంద్రనగర్ మండలం కోకాపేటలో 'హుడా' వారి డబ్బు దాహం వల్ల ఎప్పుడో పట్టాలు దక్కవలసిన భూమి చేజారిపోయిన 36 మాదిగ కుటుంబాల గురించి ఈ రిపోర్టు మొదట్లోనే చెప్పాము.

రంగారెడ్డి జిల్లాలో భూమి కబ్జాల ప్రక్రియ తెలుగుదేశం పాలనలో మొదలై కాంగ్రెస్ పాలనలో కొనసాగుతున్నదని మొదట చెప్పాలి. ఎందుకంటే కాంగ్రెస్ పాలనలో జరుగుతున్న వ్యవహారాల గురించి పెద్దఎత్తున ప్రచారం చేస్తున్న రెండు దినపత్రికల యాజమాన్యాలూ చంద్రబాబు నాయుడు అభిమానులే.

ఔటర్ రింగు రోడ్డు అని పేరు పెట్టినది హైదరాబాద్ నగరాన్ని బైపాస్ చేసి బెంగుళూరు బొంబాయి రహదార్లను విజయవాడకు, ఉత్తర తెలంగాణ ద్వారా మధ్యభారతానికీ, ఖమ్మం ద్వారా ఉత్తరాంధ్రకూ కలిపే 500 అడుగుల వెడల్పున్న రోడ్డుకు. ఇది హైదరాబాద్ చుట్టూ ఉంటుంది గానీ ప్రస్తుతం భూసేకరణ, రోడ్డు నిర్మాణం జరుగుతున్నది షంషాబాద్ అంతర్జాతీయ విమానాశ్రయాన్ని గచ్చిబౌలి ద్వారా బొంబాయి రహదారికి కలిపే భాగం మాత్రమే. ఈ మేరకు – షంషాబాద్ నుంచి గచ్చిబౌలికి – విశాలమైన రోడ్డు వేసే ప్రతిపాదన తెలుగుదేశం పాలనలోనే మొదలయింది. అప్పుడే ఆ బూచిని చూపించి భూములు చవగ్గా కొనుక్కోవడం మొదలయింది. నార్సింగి (రాజేంద్రనగర్ మండలం)లో రోడ్డు వేయబోతారని దిమ్మెలు పాతిన భూమి ఒకప్పటి ఈనాం భూమి.

చాలామంది దళితులు, ముస్లింలు ఆ భూమి చేసుకుంటున్నారు. ఈనాంలు రద్దయిన తరువాత వారు సెటిల్‌మెంట్ పట్టాల కోసం అర్జీ పెట్టుకుని పొంది ఉంటే వారికి యాజమాన్య హక్కు ఉండేది కానీ 'ఎప్పటి నుంచో మనమే చేసుకుంటున్నాము కదా' అన్న భావనతో ఆ భూమి చేసు కుంటున్న వాళ్ళు చాలావరకు ఆ ప్రయత్నం చేయలేదు.

అస్పష్టమైన వారి యాజమాన్య హక్కు ముప్పా వెంకయ్య చౌదరి అనే రియల్ ఎస్టేట్ వ్యాపా రికి ఉపయోగపడింది. 'మీ భూములు పోతాయి, మీరు కోర్టులో కొట్లాడి నష్టపరిహారం తెచ్చుకో లేరు. నాకు అమ్మేయండి. ఆ సంగతేదో నేను చూసుకుంటాను' అని వారిని భయపెట్టి ఎకరానికి ఒక లక్ష, రెండు లక్షలు ఇచ్చి దిమ్మెలు పాతిన భూములు కొనేశాడు. వంద ఎకరాలు కొన్నాడని గ్రామస్తులంటారు. ఇది తెలుగుదేశం హయాంలోనే జరిగింది.

ఆ తరువాత కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వం వచ్చింది. ఔటర్‌రింగ్ రోడ్డు ప్రతిపాదన వచ్చింది. తొలుత రూపొందించిన షంషాబాద్ – గచ్చిబౌలి రోడ్డు ఔటర్‌రింగు రోడ్డులో భాగం అయింది. పైన చెప్పి నట్టు ఔటర్‌రింగ్ రోడ్డు పని జరుగుతున్నది ఇక్కడే. అయితే మొదట్లో దిమ్మెలు పెట్టిన చోటకాక అలైన్‌మెంట్ పక్కకు జరిగింది. పక్కన అప్పటికే ముప్పా వెంకయ్య చౌదరి గారు ఇంకొక 25 ఎకరాలు దాకా భూమికొని ఉన్నాడు. ఈ భూమి కొన్నదీ దళితుల నుంచి, ముస్లింల నుంచే. వీరికి చూపించిన బూచికూడా అదే – ఇవి ఈనాం భూములు, మీ యాజమాన్య హక్కు అస్పష్టమైనది, నాకమ్మేస్తే నేనన్నీ చూసుకుంటాను అని. ఇట్లా ఒకసారి కాదు ఏడుసార్లు ఔటర్ రింగు రోడ్డు అలైన్‌మెంట్ మారింది. అలా ముప్పా వెంకయ్య చౌదరి గారి ముప్పా హోమ్స్ ప్రైవేటు లిమిటెడ్ చేతిలోకి చాలా భూమి పోయింది. చవగ్గా ఆ భూమిని కోల్పోయిన వారిలో ఆ భూమిని ఎప్పటి నుంచో స్పష్టాస్పష్టమైన హక్కుతో చేసుకుంటున్న వారు చాలామందే ఉన్నారు. స్వాతంత్ర్య సమర యోధులుగా భూములు పొంది, భూసేకరణ తలనొప్పి మన మెక్కడ భరిస్తామని భయపడి ముప్పా వారికి అమ్మివేసిన పెద్దలూ చాలామంది ఉన్నారు. ముప్పా వారు ఇచ్చిన డబ్బులతో వారు పొలాలు కాదు కదా ఇళ్ళ స్థలాలు కూడా రాజేంద్రనగర్ మండల గ్రామాలలో ఎక్కడా కొనలేరు. వేరే ఏ రకంగానూ జీవనం పొందే అవకాశం వారిలో ఎక్కువమందికి లేదు.

ఈనాం భూమి లాంటిదే జాగీరు భూమి. రాజేంద్రనగర్ మండలం మనికొండలో జాగీరు భూములున్నాయి. నానక్‌రాంగూడకు చెందిన వారు దాదాపు 80 మంది ఇందులో 252 ఎకరాలు చేసుకుంటున్నారు. 1917లో అప్పటి జాగీర్దారు వాళ్ళకు ఇచ్చాడు. జాగీర్లు రద్దయిన తరువాత వాళ్ళు సెటిల్‌మెంట్ పట్టాలు పొందే ప్రయత్నం చేయలేదు. తాతల కాలం నుంచి మా భూమే కదా అనుకున్నారు. పైగావాళ్ళు హిందీ మాట్లాడే లోధాలు. స్థానిక పరిస్థితులతో పరిచయం తక్కువ, సామాజిక సంబంధాలు తక్కువ. చంద్ర బాబు నాయుడు పాలనలో ఈ భూములన్నీ ఏ నష్టపరిహారం ఇవ్వకుండా ఆంధ్రప్రదేశ్ ఇండ స్ట్రియల్ ఇన్‌ఫ్రాస్ట్రక్చర్ కార్పొరేషన్‌కు అప్పగిం చడం, ఇన్‌ఫోసిస్, విప్రో, పొలారిస్ మొదలైన

ఇట్లా ఒకసారి కాదు ఏడుసార్లు ఔటర్ రింగు రోడ్డు అలైన్‌మెంట్ మారింది. అలా ముప్పా వెంకయ్య చౌదరి గారి ముప్పా హోమ్స్ ప్రైవేటు లిమిటెడ్ చేతిలోకి చాలా భూమి పోయింది. చవగ్గా ఆ భూమిని కోల్పోయిన వారిలో ఆ భూమిని ఎప్పటి నుంచో స్పష్టాస్పష్టమైన హక్కుతో చేసుకుంటున్న వారు చాలామందే ఉన్నారు.

సాఫ్ట్‌వేర్ కంపెనీలకు దత్తత చేయడం జరిగిపోయింది. రైతులు హైకోర్టులో కేసు వేశారు గానీ ఎంత ఫలితం వస్తుందో తెలీదు.

హైందవ సమాజంలో ఏదీ దళితుల దగ్గరికి తనంతట తాను పోదుగానీ రోడ్లు మాత్రం దళితుల భూములను వెతుక్కుంటూ పోతాయనడానికి నానక్‌రాంగూడ మంచి ఉదాహరణ.

గచ్చిబౌలి నుంచి లింగంపల్లి వెళ్ళే రహదారి పైన ఉంది నానక్‌రాంగూడ. రహదారి ఊరిపక్క నుంచి పోతుంది. అయితే ఆ గ్రామాన్ని రహదారితో కలుపుతూ ఒక రోడ్డు గ్రామంలోకి వచ్చి, తిరిగి అవతలి వైపు రహదారిని కలుస్తుంది. ఈ రహదారిని చంద్రబాబు నాయుడు హయాంలో వెడల్పు చేశారు. నానక్‌రాంగూడ పక్కన ఉన్న భాగాన్ని వెడల్పు చేస్తే విజయనిర్మల అనే తెలుగు సినీనటికి సంబంధించిన భూమిలో నుంచి పోతుంది కాబట్టి దాని బదులు గ్రామంలో నుంచి పోతున్న రోడ్డును వెడల్పు చేశారు. దీనికోసం చాలా దుకాణాలు దెబ్బతినడమే గాక ఆ తరువాత ఊరిలో నుంచి పోయే రోడ్డే మెయిన్ రోడ్డయిపోయి ట్రాఫిక్ రొద ఎక్కువయింది. ఏమైతేనేం, సినీనటి ఆస్తి పదిలంగా ఉంది.

ఆ తరువాత రాజశేఖరరెడ్డి ప్రభుత్వం వచ్చింది, ఔటర్‌రింగ్ రోడ్డు వచ్చింది. అందులోని షంషాబాద్ – గచ్చిబౌలి భాగం నానక్‌రాంగూడ మీదుగా పోవలసి ఉంది. అయితే మొదట ప్రతిపాదించిన మార్గం రామానాయుడు స్టూడియోస్ మీదుగా పోతుంది కాబట్టి దానిని తప్పించారు. రెండవ ప్రతిపాదన కొర్ర శ్రీనివాసరావు అనే రియల్ ఎస్టేట్ వ్యాపారి కొన్న భూముల మీదుగా పోతుందని దాన్నీ తప్పించారు. (ఇతను చంద్రబాబు బంధువని వదంతి. అయినప్పటికీ కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వం అతని ఆస్తిని కాపాడింది). చివరికి సర్వే నెం. 149 నుంచి వేస్తున్నారు. ఇది ఆ గ్రామ దళితులు 'ఇందిరమ్మ కాలం నుంచి' చేసుకుంటున్న 10 ఎకరాల భూమి. దానికి డి-ఫారం పట్టాలు (తెలంగాణలో వాడుకలో ఉన్న పరిభాషలో లావోణి పట్టాలు) ఇమ్మని వాళ్ళు చాలా కాలంగా అడుగుతున్నా అధికారులు ఇదిగో ఇస్తాం, అదిగో ఇస్తాం అంటూ జాప్యం చేస్తూ వచ్చారు. వాళ్ళు బావులు తవ్వుకున్నారు, ఎస్‌సి కార్పొరేషన్ సహాయంతో బోర్లు వేసుకున్నారు. కానీ పట్టా ఏదీ లేని కారణంగా దమ్మిడీ నష్టపరిహారం ఇవ్వకుండా వారి భూములలో భూతం లాంటి 500 అడుగుల వెడల్పు రోడ్డు వేసేస్తున్నారు.

హైందవ సమాజంలో ఏదీ దళితుల దగ్గరికి తనంతట తాను పోదుగానీ రోడ్లు మాత్రం దళితుల భూములను వెతుక్కుంటూ పోతాయనడానికి నానక్‌రాంగూడ మంచి ఉదాహరణ.

ఆ ఊరు మరొక ప్రముఖమైన కోర్టు కేసులోనూ భాగం అయింది. సర్వే నెం. 115/1లో 82.28 ఎకరాల భూమిలో 18 మంది భూమిలేని పేదలకు డి-ఫారం పట్టాలు ఇచ్చి ఉన్నారు. 2000 సంవత్సరంలో ఆ భూమిని ప్రభుత్వం స్వాధీనపరచుకున్నప్పుడు అన్ని చోట్లలాగే డి-ఫారం పట్టాలు ఉన్న వారికి నష్టపరిహారం ఇవ్వాలా అన్న ప్రశ్న తలెత్తింది. ఒకప్పుడు ఏ నష్టపరిహారం ఇచ్చేవారు కారని ఇదివరకే చెప్పాం. ఎందుకంటే భూమిలేని పేదలకు ఇచ్చే డి-ఫారం పట్టాలోనే ఏదైనా ప్రజావసరం కోసం ప్రభుత్వం ఈ భూమిని ఎటువంటి నష్టపరిహారం ఇవ్వకుండా వెనక్కి తీసుకోవచ్చునని ఒక షరతు ఉంటుంది. అయినప్పటికీ ఇది అన్యాయం అనీ, ఏళ్ళ తరబడి చట్టబద్ధంగా సాగుచేసుకుంటున్న భూమి నుంచి వట్టి చేతులతో పంపించి వేయడం తప్పనీ ఆందోళన చేయగా, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం జి.ఓ నెం. 1307 జారీ చేసింది. దాని ప్రకారం రైతులకిచ్చినంతే

(అంటే ప్రభుత్వం నిర్ణయించిన ధర) డి-ఫారం పట్టాదార్లకు ఇస్తారు. అయితే అది చాలదని ప్రభుత్వం మీద కోర్టు కెక్కే హక్కు డి-ఫారం పట్టాదారుకు ఉండదు.

అంతలో, డి-ఫారం భూములను స్వాధీనం చేసుకుంటే ఏ నష్ట పరిహారం ఇవ్వనక్కర లేదని రాష్ట్ర హైకోర్టు ఐదుగురు జడ్జీల బెంచి తీర్పు చెప్పింది. డి-ఫారం పట్టాలోనే రాసి ఉంటుంది కదా - ప్రజావసరాలకు కావలసి ఉంటే నష్టపరిహారం ఇవ్వకుండా తీసేసుకుంటామని? మరి నష్ట పరిహారం ఎందుకిస్తావు?' అని హైకోర్టు అంది. ప్రభుత్వమే పెట్టిన షరతును తొలగించే అధికారం ప్రభుత్వానికి ఎందుకు లేదో చట్టం చదువుకోని పామరులకర్థం కాదు గానీ అప్పటి రాష్ట్ర ప్రధాన న్యాయమూర్తి గారైన సత్యబ్రత సిన్హా గారికి అట్లా అనిపించింది. ఈ తీర్పు అన్యాయమనీ దానిని తిరగదోడాలనీ కోర్టులో కేసులు వేయగా, ఏడుగురు జడ్జీల బెంచి కూర్చొని కొన్ని కేసులలో ఉమ్మడి తీర్పు ఇస్తూ, సిన్హాగారి తీర్పు చెల్లదని ప్రకటించడమే గాక, డి-ఫారం పట్టాదారుకు ప్రభుత్వ ధర ప్రకారం ఇచ్చిన నష్ట పరిహారం పైన కోర్టుకు పోయే హక్కు లేదని జిఓ 1307 అనడం చెల్లదనీ, స్వంత భూమి గల రైతుకు ఇచ్చినంత నష్టపరిహారం డి-ఫారం పట్టాదారుకూ ఇవ్వాలనీ తీర్పు చెప్పింది. ఈ తీర్పు ఉమ్మడిగా చెప్పిన కేసులలో నానక్‌రాంగూడలో సర్వే నెం. 115/1లోని డి-ఫారం భూముల కేసూ ఒకటి. ఈ ఏడుగురు జడ్జీల తీర్పును రాష్ట్ర ప్రభుత్వం సుప్రీంకోర్టులో సవాలు చేసింది. ఆ తరువాత రాష్ట్రంలో జరుగుతున్న భూసేకరణ ప్రక్రియలలో డి-ఫారం భూములున్న వారికి ప్రభుత్వం బుద్ధికి తోచిన అబద్ధం చెప్తున్నది. ఒక్కొక్కచోట మీకేమీ ఇవ్వనక్కర లేదని చెప్తున్నది. ఒక్కొక్కచోట రైతులతో సమానంగా ఇస్తామని చెప్తున్నది. ఇవ్వడం మాత్రం ఇప్పటిదాకా జరగలేదు.

డి-ఫారం పట్టాభూములకు నష్టపరిహారం ఇస్తారా ఇవ్వరా అని ఆదుర్దాగా ఎదురు చూస్తున్న వారిలో మహేశ్వరం మండలంలోని శ్రీనగర్, రావిరాల, జిన్నాయగూడెం గ్రామవాసులూ ఉన్నారు. వీళ్ళకు ఔటర్‌రింగ్ రోడ్డు దెబ్బ ఉంది. ఫ్యాబ్‌సిటీ దెబ్బ ఉంది. మొత్తం ఎన్ని ఎకరాలు తీసుకుంటారో ఇప్పటికింకా తెలీదు. రావిరాల, జిన్నాయగూడెంలలో కలిపి 827 ఎకరాలు కచ్చితంగా తీసు కుంటారని తెలుసు. అందులో 100 ఎకరాలు (సర్వే నెం. 88లో) భూమిలేని పేదలకు డి-ఫారం పట్టాలు ఇచ్చిన భూస్వాముల సీలింగ్ మిగులు భూమి. అయితే ఈ ఊర్లలో ఇంకా చాలా సీలింగ్ మిగులు భూమి ఉంది. అదంతా కూడా ఫ్యాబ్‌సిటీ, రింగ్ రోడ్ల కోసం తీసేసుకోబోతారని వింటు న్నారు. ఈ పేదలకు ఏ మాత్రమైనా నష్టపరిహారం వస్తుందా అనేది సుప్రీంకోర్టులో నలుగుతున్న కేసు తీర్పును బట్టి ఉంటుంది.

రాష్ట్రంలో జరుగుతున్న భూసేకరణ ప్రక్రియలలో డి-ఫారం భూములున్న వారికి ప్రభుత్వం బుద్ధికి తోచిన అబద్ధం చెప్తున్నది. ఒక్కొక్కచోట మీకేమీ ఇవ్వనక్కర లేదని చెప్తున్నది. ఒక్కొక్కచోట రైతులతో సమానంగా ఇస్తామని చెప్తున్నది. ఇవ్వడం మాత్రం ఇప్పటిదాకా జరగలేదు.

మంచాల మండలంలో ఆకుల రాజయ్య అనే టీచర్ వందల ఎకరాలు పేద రైతుల నుంచి కారుచవగ్గా కొన్న వైనాన్ని పత్రికలు బాగానే రాశాయి. ఈ భూములు లోయపల్లి, ఆరుట్ల గ్రామాలలో ఉన్నాయి. ఇది నల్గొండ జిల్లా సంస్థాన్ నారాయణపురం మండలాన్ని ఆనుకొని ఉన్న ప్రాంతం. అదీ ఇదీ అంతా గుట్టలతో, బండలతో నిండి ఉన్న భూమి. ఈ ప్రాంతాన్ని

రాచకొండ ఏరియా అంటారు. ఇక్కడి భూములు ఒకప్పుడు పెద్ద పెద్ద భూస్వాములకు చెందినవి. 1,100 ఎకరాలకు యజమాని అయిన యూనుస్ ఖాన్ వారిలో పెద్దవాడు.

రాజధాని పరిసరాలలోని ప్రభుత్వ భూమి ఇప్పుడు పేదలది కాదు. పరిశ్రమలది, రియల్ ఎస్టేట్ వ్యాపారులది. నగరం వెలుపల ప్రశాంతంగా ఫామ్ పెట్టుకోవాలని కోరుకునే ధనవంతులది.

గుట్టల మయమైన ఈ భూమిని వేరే ఏ రైతులూ సాగులోకి తేలేకపోదురు. అది లంబాడాలకే సాధ్యం అయింది. వారే చేశారు, వారే దున్నుకుంటూ ఫలం తీసుకుంటూ ఉన్నారు. మొత్తం 4,000 ఎకరాల దాకా ఉన్న ఈ భూమిని దున్నుకుంటున్నది ఆంబోతుతండ, సత్యంతండ, బాలిగుట్టతండ, లోయపల్లి (గ్రామము, తండ) బండలేమూరు, హరిజనతండ, ముచ్చెర్లకుంట, బోడకొండ, కుర్రవానితండ, ఎల్లమ్మ తండలకు చెందిన పేదలు, అత్యధికంగా లంబాడీ గిరిజనులు. వాళ్ళు దశాబ్దాలుగా ఈ భూమిని చేసుకుంటున్నారే గానీ ఆ భూమిని యజమానుల నుంచి కొనుక్కోలేదు, తమ అనుభవాన్ని క్రమబద్ధం చేసుకోలేదు. ఇది గమనించిన ఆకుల రాజయ్య వాళ్ళ దగ్గరికొచ్చి 'భూస్వామి దగ్గర ఈ భూమి కొనేశాను' అని చెప్పి 5 వేలో, 10 వేలో వాళ్ళ చేతిలో పెట్టి ఆ భూమిని కబ్జా చేసుకున్నాడు. ఆశ్చర్యంగా 4,000 ఎకరాలనూ సొంతం చేసుకోవడమే కాక మొత్తమంతటినీ వివిధ కంపెనీలకు అమ్మేశాడు కూడా.

భూములన్నీ కోల్పోయిన లంబాడా గిరిజనులు ఇప్పుడిప్పుడే మేలుకొని విషయాన్ని గ్రహిస్తున్నారు. భూములు కొన్నవాళ్ళు వాటిని స్వాధీనం చేసుకోలేదు కాబట్టి నష్టమేమీ జరగలేదన్న అభిప్రాయంతో ఉన్నారు. ఆ భూములు వ్యవసాయ భూముల నుంచి పారిశ్రామిక భూములుగా ఇంకా బదలాయింపు జరగలేదు కాబట్టి ఆకుల రాజయ్య దగ్గర కొన్న కంపెనీలు ఆగాయి గానీ అది జరిగితే వాళ్ళు రంగంలోకి దిగి ఆ భూమినంతా స్వాధీనం చేసుకుంటారని తెలిసిన వాళ్ళంటున్నారు. అది జరిగిన నాడు 1,000 నుంచి 1,200 కుటుంబాలు జీవనాధారాన్ని కోల్పోతాయి.

నిజానికి రంగారెడ్డి జిల్లా పేదలు అన్ని రకాలుగా దౌర్భాగ్యులు. ఇళ్ళ స్థలాల కోసం, సేద్యం కోసం వారు ప్రభుత్వ భూములపైన ఆశలు పెట్టుకోవడం సహజం. ఫలితంగా అర్జీలు పెట్టుకుంటారు, లేకపోతే ఎంఆర్ఓతో సహా ఏ అధికారి గ్రామానికొచ్చినా చేతులు ముడిచి అడుక్కుంటారు. ఒకనాటి పాలనా సంస్కృతిలో అప్పుడప్పుడు వారి కోరిక తీరేది. స్వయంగా తీరకపోతే అధికార్లకు లంచమిచ్చో, ఎంఎల్ఏ కోసం ఎన్నికలప్పుడు పనిచేసో తెచ్చుకునే అవకాశం ఉండేది. కానీ ప్రస్తుత పరిస్థితి వేరు. రాజధాని పరిసరాలలోని ప్రభుత్వ భూమి ఇప్పుడు పేదలది కాదు. పరిశ్రమలది, రియల్ ఎస్టేట్ వ్యాపారులది. నగరం వెలుపల ప్రశాంతంగా ఫామ్ పెట్టుకోవాలని కోరుకునే ధనవంతులది. వారి చేతిలో పెట్టడం కోసం ప్రభుత్వం ఆ భూములను ఆం. ప్ర. ఇండస్ట్రియల్ ఇన్‌ఫ్రాస్ట్రక్చర్ కార్పొరేషన్‌కు, హుడాకు అప్పగిస్తుంది. మొదటి సంస్థ దానిని పరిశ్రమలకిస్తుంది. హుడా అయితే వేలం పాట పెట్టి అమ్మేస్తుంది. ఇవి రెండూ కాకపోతే ప్రభుత్వమే నేరుగా కొన్ని ప్రైవేటు సంస్థలకు భూములు అమ్మేస్తుంది లేదా లీజుకిస్తుంది. ఎంతెంత ప్రభుత్వ భూమి ఈ రకంగా భూమి లేని పేదలకు దూరం అయిందో చూస్తే ధనవంతుల భూదాహం ఎంతటిదో అర్థం అవుతుంది.

ఆం.ప్ర. ఇండస్ట్రియల్ ఇన్‌ఫ్రాస్ట్రక్టర్ కార్పొరేషన్‌కు లింగంపల్లి, రాజేంద్రనగర్, కుత్బుల్లాపూర్, సరూర్‌నగర్, హయత్‌నగర్, బాలానగర్, షామీర్‌పేట, మహేశ్వరం, ఉప్పల్, మేడ్చల్, చేవెళ్ళ, గండీడ్, కీసర మండలాలలో 6,490 ఎకరాలు అప్పగించారు. ఒక్క నానక్‌రాంగూడలోనే 505 ఎకరాలు, మనికొండ జాగీర్ భూములు 650 ఎకరాలు, రావిరాలలో ప్రజలకు అనేక రకాలుగా ఉపయోగపడే కంచె 1,650 ఎకరాలు, మాధాపూర్‌లో 310 ఎకరాలు, రాయదుర్గ్‌లో 480 ఎకరాలు, మామిడిపల్లిలో 53 ఎకరాలు, కొల్లూరులో 297 ఎకరాలు, మహేశ్వరంలో 275 ఎకరాలు, గాజుల రామారంలో 231 ఎకరాలు, బాగ్ హయత్‌నగర్‌లో 199 ఎకరాలు, దుండిగల్‌లో 200 ఎకరాలు ఈ విధంగా అప్పగించబడ్డాయి. ఇందులో ప్రభుత్వ బంజరు ఉంది, డి-

రాష్ట్ర ప్రభుత్వ సహాయ పునరావాస విధానం: జి.ఓ.ఎం.ఎస్

ప్రాజెక్టుల కోసం ప్రజలను బలవంతంగా తొలగించడం వీలైనంత తక్కువ జరగాలనీ, ప్రజల తొలగింపు అనివార్యమైన మేరకు వారిపట్ల ముందుచూపుతో, మానవతతో వ్యవహరించాలనీ గుర్తించి ఈ విధానాన్ని రూపొందించినట్టు ఈ జిఓ చెప్తుంది.

దీని లక్ష్యం స్థిరాస్తులు లేని పేదల శ్రేయస్సు అని ప్రకటిస్తుంది.

ప్రాజెక్టు నిర్వాసితులు, ప్రాజెక్టు బాధితులు అనే రెండు వర్గాలను గుర్తిస్తుంది. నిర్వాసితులు అంటే భౌతికంగా తొలగించబడే వారు. బాధితులు అంటే మూడేళ్ళుగా అక్కడే ఉంటూ, ప్రాజెక్టు కోసం జరిగే భూసేకరణ వల్ల జీవనం గణనీయంగా దెబ్బతినే వారు.

ప్రతి ప్రాజెక్టుకూ జాయింట్ కలెక్టర్ కంటే తక్కువ కాని హోదా గల అడ్మినిస్ట్రేటర్‌ను రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నియమిస్తుంది. ఆ అధికారి ముఖ్య కర్తవ్యాలు, ప్రజల విస్థాపన వీలైనంత తక్కువ ఉండేటట్టు చూడడం, ప్రాజెక్టు నిర్వాహకులతో మాట్లాడి అతి తక్కువ విస్థాపన గల ప్రత్యామ్నాయాన్ని రూపొందించడం, బలహీన వర్గాలకు ఆదివాసీ తెగలకూ చెందిన నిర్వాసితుల ప్రయోజనాలను కాపాడడం, నిర్వాసితుల సహాయ పునరావాస పథకాన్ని రూపొందించడం. జాయింట్ కలెక్టర్‌కు తగ్గని హోదా గల అడ్మినిస్ట్రేటర్‌తో బాటు, ప్రభుత్వ కార్యదర్శి హోదా గల కమిషనర్ కూడా ఉంటారు. అడ్మినిస్ట్రేటర్ కమిషనర్‌కు లోబడి ఉంటారు.

ప్రతి ప్రాజెక్టు విషయంలోనూ దానివల్ల ప్రభావితమయ్యే ప్రాంతాన్ని సూచిస్తూ ప్రభుత్వం పత్రికలలో పక్కన ఇవ్వాలి. ఆ తరువాత ఆ ప్రాజెక్టు కోసం నియమించబడ్డ అడ్మినిస్ట్రేటర్ సామాజిక ఆర్థిక సర్వే చేపడతారు. భూములు, ఉపాధి కోల్పోయే వారి గురించి, తమ వృత్తికి లేక వ్యాపారానికి దూరమయ్యే వారి గురించి ఈ సర్వేలో సమాచారం సేకరిస్తారు. వ్యవసాయ కార్మికులను, వ్యవసాయేతర శ్రామికులను వేరు వేరుగా గుర్తిస్తారు. ఈ సర్వే, ప్రభావిత ప్రాంతాన్ని ప్రకటించిన తరువాత 90 రోజుల లోపల పూర్తి కావాలి. ఈ సర్వే ఫలితాలను అన్ని సంబంధిత గ్రామ పంచాయతీ కార్యాలయాలలో ప్రదర్శించి అభ్యంతరాలు విని 30 రోజుల లోపల దానికి తుదిరూపం ఇవ్వాలి.

నిర్వాసితులు చెల్లాచెదురై పోకుండా, వీలైనంత వరకు ఒకేచోట, వీలైతే పాత గ్రామ

ఫారం పట్టా భూములున్నాయి, భూసేకరణ కింద స్వాధీనం చేసుకున్న రైతాంగ భూములున్నాయి. ఈ భూములు ఇళ్ళ స్థలాలకూ వ్యవసాయానికీ ఉపయోగపడడమే కాదు, వంట చెరుకుకోసం, పశుగ్రాసం కోసం, పళ్ళు, ఆకులు, కల్లు మొదలైన ఫలసాయం కోసం ప్రజలు తరతరాలుగా వాడుకుంటున్నవి. వీటి చుట్టూ ఎపిఐఐసి వారిప్పుడు ఫెన్సింగ్ వేసేసి ప్రజలనూ, వారి అవసరాలనూ బయటపెట్టేశారు.

హుడాకు అప్పగించిన భూములైతే వేలంపాటలో ధనవంతులకు అమ్ముకోవడానికే. దానికి పారిశ్రామీకరణ అనే ఆచ్ఛాదన సైతం లేదు. హుడాకు బాలానగర్, మల్కాజ్‌గిరి, షంషాబాద్, లింగంపల్లి, రాజేంద్రనగర్, కీసర, ఉప్పల్, షామీర్‌పేట, సరూర్‌నగర్, కుత్బుల్లాపూర్, హయత్

నెం. 68, నీటిపారుదల శాఖ, తేది: 8-4-2005

పంచాయతీ పరిధిలోనే ఉండేటట్టు చూడడం అడ్మినిస్ట్రేటర్ విధి. అందుకోసం వారి పునరావాసం నిమిత్తం సమీప ప్రాంతాలలో భూమిని గుర్తించి, దానిని 'పునరావాస ప్రాంతం' (రీసెటిల్‌మెంట్ జోన్) గా ప్రకటించడం జరుగుతుంది. ఆ తరువాత ప్రాజెక్టు నిర్వాసితులనూ, ప్రాజెక్టు బాధితులనూ అడ్మినిస్ట్రేటర్ సంప్రదించి, పునరావాస పథకాన్ని రూపొందిస్తారు. దాని ఖర్చు ప్రాజెక్టు ఖర్చులో భాగంగా లెక్కించబడుతుంది. ఈ పునరావాస పథకంలో ప్రాజెక్టు బాధితులొక్కొక్కరి వివరాలూ పేర్కొనబడాలి.

ఈ పునరావాస పథకంలో ఏమేమి ఉంటాయి? ఇళ్ళు కోల్పోయిన వారికి ఉచితంగా ఇంటి స్థలం ఇస్తారు. దరిద్రరేఖకు దిగువన ఉన్న కుటుంబమైతే ఇల్లు కట్టుకోవడానికి 40 వేల రూపాయల ఆర్థిక సహాయం అందిస్తారు. వ్యవసాయ భూమి కోల్పోయే వారు నష్టపరిహారం బదులు ప్రత్యామ్నాయ భూమి కావాలని కోరుకున్నట్టయితే అందుబాట్లో ఉంటే కనక రెండున్నర హెక్టార్లు మించకుండా ప్రత్యామ్నాయ భూమి, దానిని బాగుచేసుకోవడానికి 5,000 నుంచి 10,000 రూపాయల ఆర్థిక సహాయం ఇస్తారు. ప్రాజెక్టు బాధిత కుటుంబం పశువులను కలిగి ఉన్నట్టయితే పునరావాస స్థలంలో పశువుల కొట్టం నిర్మించుకోవడానికి 3,000 రూపాయల ఆర్థిక సహాయం లభిస్తుంది. పునరావాస స్థలానికి తరలి వెళ్ళడానికి 5,000 రూపాయల ఆర్థిక సహాయం లభిస్తుంది. స్వయం ఉపాధి మీద బతికే గ్రామీణ వృత్తి పనివారికి, చిన్న వ్యాపారికి పునరావాస స్థలంలో షాపు నిర్మించుకోవడానికి 25,000 రూపాయలు ఆర్థిక సహాయం ఇస్తారు. భూమి పూర్తిగా కోల్పోయి భూమిలేని వాళ్ళుగా మారే వారికి 750 రోజుల కనీస వ్యవసాయ వేతనాలిస్తారు. చిన్నకారు రైతుగా మారినట్టయితే 375 రోజుల వేతనం, సన్నకారు రైతుగా మారినట్టయితే 500 రోజుల వేతనం ఇస్తారు. వ్యవసాయ, వ్యవసాయేతర శ్రామికులకు 625 రోజుల కనీస వ్యవసాయ వేతనం ఇస్తారు. పునరావాస స్థలంలో సామాజిక, సాంస్కృతిక సంబంధాలు దెబ్బతినకుండా ఉండే పద్ధతిలో ఒక చోట ఉన్న వారికి ఇళ్ళ స్థలాలు ఒక చోటే ఇస్తారు. పునరావాస స్థలాన్ని అన్ని మౌలిక వసతులూ గల ఆదర్శ గ్రామంగా రూపొందిస్తారు.

ఈ పునరావాస విధానం వచ్చి రెండేళ్ళు కావస్తోంది. అయితే ఇది ఎక్కడా శతాంశం కూడా అమలు కాలేదు.

నగర్ మండలాలలో 5,880 ఎకరాలు అప్పగించారు. ఒక్క మియాపూర్‌లోనే 890 ఎకరాలు, పక్కనున్న చందానగర్‌లో 153 ఎకరాలు, పుప్పాల్‌గుడలో 332 ఎకరాలు, కోకాపేటలో (ఇప్పటికే పత్రికల కెక్కిన 60 ఎకరాలు కలుపుకొని) 620 ఎకరాలు, సాహెబ్‌నగర్‌లో 367 ఎకరాలు, షామీర్‌పేటలో 2,360 ఎకరాలు ఈ విధంగా అప్పగించబడ్డాయి.

పర్యాటక శాఖకు అప్పగించిన భూమి కూడా ఉన్నవాళ్ళ వినోదానికే. రాజేంద్రనగర్, లింగం పల్లి, షామీర్‌పేట, షంషాబాద్, వికారాబాద్ మండలాలలో 845 ఎకరాలు పర్యాటక శాఖకు అప్ప గించబడింది. అందులో పెద్ద మొత్తాలు షామీర్‌పేట మండలం జవహర్‌నగర్‌లో 400 ఎకరాలు, రాజేంద్రనగర్ మండలం బుద్వేల్‌లో 200 ఎకరాలు.

చివరి ఖాతా విభిన్న వ్యక్తులకు, సంస్థలకు ప్రభుత్వం అప్పగించిన భూమి. ఇందులో కారు చవగ్గా అప్పగించినది చాలా ఉంది. ఇది చంద్రబాబు కాలంలోనూ జరిగింది, రాజశేఖరరెడ్డి కాలంలోనూ జరుగుతున్నది. రాజేంద్రనగర్ మండలం మనికొండలో ఇండియన్ స్కూల్ ఆఫ్ బిజినెస్ అనే ఖరీదైన ప్రైవేటు విద్యాసంస్థకు చంద్రబాబు హయాంలో ఎకరా 25,000కు 250 ఎకరాలు ఇచ్చిన వైనాన్ని హైకోర్టులో సవాలుచేసీ ప్రయోజనం లేకుండా పోయింది. అందులో తప్పేమీ లేదని హైకోర్టు తీర్పు ఇచ్చింది.

అదే సమయంలోనే భారత పారిశ్రామిక సమాఖ్య (సిఐఐ)కి లింగంపల్లి మండలం మాదా పూర్‌లో 'గ్రీన్ బిజినెస్' (అంటే ఏమిటో!) నెలకొల్పడానికి 5 ఎకరాల భూమిని సంవత్సరానికి ఒక్క రూపాయి కిరాయితో 25 ఏళ్ళకు లీజుకిచ్చారు! ఊరికే ఇవ్వబుద్ధికాక ఒక్క రూపాయి తీసుకుంటు న్నట్టున్నారు. బ్రహ్మకుమారీలు అనే మత ప్రచార సంస్థకు గచ్చిబౌలిలో ఎకరా వెయ్యి రూపాయల కిరాయికి 37 ఎకరాలు 25 సంవత్సరాలకు లీజుకిచ్చారు. కాంగ్రెసు వారు అధికారానికొచ్చిన తొలిరోజులలో వారి మిత్రులుగా ఉన్న సిపిఐ (ఎం) వారి సుందరయ్య విజ్ఞాన కేంద్రానికి గచ్చి బౌలిలో ఎకరా 10 వేలకు 4 ఎకరాలు అమ్మేశారు. మల్కాజ్‌గిరి మండలం అల్వాల్‌లో లయోలా అకాడెమీ అనే ప్రైవేటు విద్యాసంస్థకు ఎకరా 33,880 రూపాయలకు 132 ఎకరాలు అమ్మేశారు. ఆ పాలనలోనూ ఈ పాలనలోనూ ప్రభుత్వ ఉద్యోగుల హౌసింగ్ సొసైటీలకు దమ్మిడీ తీసుకోకుండా 586 ఎకరాల భూమి మూడు దఫాలుగా హైదరాబాద్ పరిసరాలలో అప్పగించారు. ఈ ప్రైవేటు అప్పగింతలన్నీ (కొన్ని కారుచవగ్గా, కొన్ని మార్కెట్ ధరకు) కలుపుకుంటే 1,562 ఎకరాలయింది.

పైన చెప్పిన లెక్కలన్నీ కలుపుకుంటే హైదరాబాద్ పరిసరాలలోని రంగారెడ్డి జిల్లా గ్రామాలలో 14,778 ఎకరాలు ప్రభుత్వం ద్వారా కలవారి పాలయ్యాయి. ఇది విశాఖపట్నం ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి తరువాత ఒకే ప్రాంతంలో అతిపెద్ద మొత్తం.

పర్యాటక శాఖకు అప్పగించిన భూమి కూడా ఉన్నవాళ్ళ వినోదానికే. రాజేంద్రనగర్, లింగంపల్లి, షామీర్‌పేట, షంషాబాద్, వికారాబాద్ మండలాలలో 845 ఎకరాలు పర్యాటక శాఖకు అప్పగించబడింది.

ముగింపుగా అసైన్డ్ భూముల బదలా యింపు నిషేధ చట్టానికి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఈ మధ్యనే తీసుకొచ్చిన దుర్మార్గమైన సవరణను గురించి చెప్పుకుందాం. ఈ చట్టాన్ని క్లుప్తంగా 9/77 చట్టం అంటారు. పేదలకు డి-ఫారం పట్టాలు ఇచ్చిన భూమిని ఎవరికీ బదలాయించ డానికి వీలు లేదనీ, ఎటువంటి బదలాయింపూ

చెల్లదనీ 9/77 చట్టం అంటుంది. పేదలు గత్యంతరం లేని పరిస్థితిలోనో లేక బలవంతుల దౌర్జన్యం కారణం గానో తమకు అసైన్ చేసిన భూమిని ఇతరులకు బదలాయించడం జరుగుతున్నదని గుర్తించి, అటువంటి ఏ బదలాయింపు ఎంఆర్ఓ దృష్టికి వచ్చినా ఆ అధికారి దానిని రద్దుచేసి తొలి లబ్ధిదారుకే దానిని అప్పగించాలని అంటుంది. దీనికి 2006లో రాష్ట్ర ప్రభుత్వం చేసిన సవరణ అక్రమంగా బదలాయింపుకు గురైన భూమిని లబ్ధిదారుకు తిరిగి ఇవ్వకుండా ప్రభుత్వం ఖాతాలో వేసుకుని అమ్ముకోవడానికి మార్గం సుగమం చేసింది. ప్రభుత్వం ప్రకటించిన కొన్ని ప్రాంతాలలో అక్రమ బదలాయింపును రద్దు చేసిన తరువాత ఆ భూమిని లబ్ధిదారుకు తిరిగి ఇవ్వనక్కర లేదనీ, బదలాయింపు తరువాత ఆ భూమిని తొలినాడు ఉద్దేశించిన వినియోగానికి భిన్నంగా వినియోగించినట్టయితే దానిని తొలి లబ్ధిదారుకు తిరిగి ఇయ్యనక్కర లేదనీ ఈ సవరణ అంటుంది. హైదరాబాద్ పరిసరాలలోని రంగారెడ్డి జిల్లా భూములను ఈ సవరణ వర్తించే భూములుగా ప్రకటించబోతారని నిస్సందేహంగా చెప్పవచ్చు. రాజధాని పరిసరాలలో పేదలకు చోటులేదన్న పాలనా విధానం చంద్రబాబు కాలం నుంచి రాష్ట్రంలో అమలులో ఉంది. అది ఈ సవరణ రూపంలో కొనసాగుతున్నది. రంగారెడ్డి జిల్లాలో భూములకోసం ఎదురుచూసే పేదలకు గడ్డు రోజులు ముందున్నాయి.

✪